

שנה ח'

גליון מס' 360

פרשת תולדות
ה'תשפ"ג

בית הכנסת לתורה ולתפילה שטפנשט
כולל אברכים לעיון - לפעמיים
כולל אברכים לתורה - אחת
רוב מורש"ל 13 בני דרך

תלמוד תורה
"תורת אבות" שטפנשט
גני הילדים
כתות הת"ת

מכירה לשיכון קטן כלל חסידות
ה'תש"פ - אלעד
בית הכנסת

בית שטפנשט - גבעתיים
בקר הדיוק משטפנשט
דוד רבינו 1 גבעתיים
כולל אברכים * בית כנסת * מדרשה
* מרכז מנהלים לעסקים

הכנסת אורחים ואש"ל ברונייה
לקבוצות ויחידים - בחוגים מראש
בתחום קבר האדמו"ר הראשון שטפנשט
רח' אליעזר 2 ש"י פאקור יאשי - רומניה

מפעל קמחא דפסחא
וקמחא דשבתא
עיר וסיוע למשפחות ברחוב בימי
החגים ושבתות חשנה.

אור מתחנני
שיעורי תורה בדר"ר יאשי, כנס חיוק
ועד"ה יהדות לעם שבשדות, בדרשתת
גדולי המשפיעים ובני הרבים

הספרייה התורנית ומוזיאון
להנצחת יהדות רומניה
וזכר הדיוק משטפנשט.

מנוח תורני
"תורת אבות" - שטפנשט
לחצאנת תנאי רוחני הקדושים
לכ"ת שטפנשט - חיוק - חכמי חסידות.

מפעל האגיקולופיה
הרבינו רובינ

מספרי המנוח ניתן להשיג
במשדרי המוסדות:
- אנציקלופיה מלכות שטפנשט בית דודין ביח
- אגודת אבות - שטפנשט
- רש"י קודש - חיוק
- מנוח מלכים - יסון
- עלי מנחם

ח"א עניי ברית מילה,
ח"ב עניי חלוקה,
ח"ג עניי נישואין ומצוה טאני,
ח"ד עניי - בדר"ר הילד
- בדר"ר של שטפנשט עדיקים
אלבום עם שני דיוקים

יח"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

ע"ל על ידי מנוח
"תורת אבות" שטפנשט
הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע
בדוא"ר: 6160303@gmail.com
טלפון: 03-579-03-03
פקס: 03-616-5110

באר בשדה

גליון תורני מבית המדרש דקהל שטפנשט • מהנעשה ונשמע במוסדות שטפנשט

באר חפרה שרים

ילקוט מתורת רבותינו הקדושים זע"א בפרשת השבוע

בית הכנסת אורחים דשטפנשט ביאס עובר שיפוצים והרחבות לקראת מסע ההילולא הקרב ובא

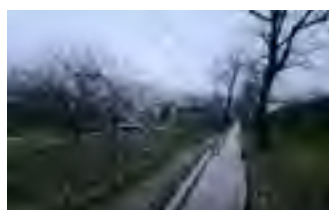
פעילות מוגברת ותכונה רבתי מורגשת בבנין הכנסת אורחים דשטפנשט ביאס רומניה ובקרבת הדרכים המובילות אליה, לקראת ההילולא השנתית המתקרבת ובאה, ואשר תציין את החזרה של העולם לשגרת החיים הנורמלית, לאחר תום ושוך ימי הקורונה הזכורים לא לטובה בהם נמנע מהמוני בית ישראל לפקוד את המקומות הקדושים ברומניה.

השבוע ער"ח כסלו התשפ"ג במעמד הנחת אבן הפינה לרצפת מקוה הטוהרה ובבנה בבית הכנסת אורחים דשטפנשט ביאס נראה הר"ח אברהם יעקב סלמון שליט"א מניח ביסוד המקוה אבן קודש מהאחלה הישן של הר"ח" משטפנשט שהיה בעיר יאס

בשיקום ושיפוץ השביל מבנין ההכנסת אורחים לכיוון בית העלמין ברקע ניתן להבחין בשער הכניסה לבית העלמין

השביל המוביל מבית העלמין להכנסת אורחים עבר שיפוץ כללי בשבוע האחרון, בתמונה ניתן להבחין בבנין ההכנסת אורחים בצד שמאל.

לקראת המסע הגדול החלו בשבוע האחרון בשעה טובה ומוצלחת העבודות הנרחבות לבניית המקוה טהרה לרווחת רבים הפוקדים את המקום ביום ההילולא ובמשך כל ימות השנה לאחר מסכת ארוכה של מספורה ואישורים רבים

כן נערכים בימים אלו שיפוצים נרחבים במעלה המדרגות המובילות להכנסת אורחים לכיוון בית העלמין, בסיוע עריית יאס המסייעת רבות, שיפוץ המדרגות יסייע רבות בפרט בימי השלג אשר הדרכים המשובשות מהווים סכנה רבתי להולכי הרגל. המוני הפוקדים את ציון המצוינת מברכים את עסקינה האגודה למקומות הקדושים ברומניה ומתנדבי ההכנסת אורחים דשטפנשט ביאס' על מסירותם והשקעתם למען כלל הציבור, בעבור שיוכלו להגיע בבטחה ולפקוד את המקומות הקדושים ברומניה ולפעול ישועות לכלל ולפרט.

שמחה רוחנית ושמחה של שחוק וקלות ראש

אלה תולדות יצחק בן אברהם (כה, יט) איתא ברש"י "יעקב ועשו האמורים בפרשה", והנה יצחק הוא לשון שמחה, צחוק עשה לי אלקים (בראשית כא, ו), בשמחה ישנם ב' סוגים, ולא קרב זה אל זה, יש שמחה רוחנית, שמחה של יהודי, שמחה בה' וגילו צדיקים (תהלים לב, יא), עבדו את ה' בשמחה (תהלים ק, ב), שמחה של תורה ומצוות, פקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים יט, ט), וזה לעומת זה, ישנה שמחה שונה לחלוטין שמחה של שחוק וקלות ראש, לשמחה מה זו עושה (קהלת ב, ב), ופירש הר"ק רבי ישראל מסאדיגורה זי"ע, בעל ה"אור ישראל": "אלה תולדות יצחק", יצחק הוא לשון שמחה, ישנם סוגים שונים של תולדות של שמחה, וזה מרמז לנו רש"י "יעקב ועשו האמורים בפרשה", "יעקב הוא הבחי' של שמחה עילאית, ויש שמחה שבבחינת 'עשו' היינו של שחוק וקלות ראש, 'האמורים בפרשה' לשון 'הפרשה' ב' סוגי השמחות חייבים להיות מובדלים ומפורשים אחד ממשנהו, בהבדל גמור בלי שום שייכות וקשר.

תפילת צדיק בן צדיק

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו... ויעתר לו ה' (כה, כא) כתב ברש"י: לו ולא לה, לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק, לתפלת צדיק בן רשע. יצחק שפל היה בעיני עצמו וסבור היה, כי בזכות עצמו איננו כדאי שתפילתו תתקבל לפני ה' יתברך, לפיכך התפלל רק "לנכח אשתו" - כדי שיושע בזכותה. ומעתה, כאשר אמרה התורה: "ויעתר לו ה'" - הרי יש מקום לחשוב שה' יתברך אמנם קיבל את תפילתו רק בזכות רבקה כפי רצונו, לפיכך ציין רש"י: "לו ולא לה" - שהתפילה נתקבלה דוקא בזכותו הוא, משום "שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע".

(קדושת לוי)

אתם לא יכולים לפספס את ההבטחה הפלאית של בעל ההילולא משטפנשט

"אצלי כועלים ישועות בניקל"

הרשמו נעת, כרטיסים אחרונים

עוד 18 יום
ביאס
רומניה

צנון וחזרת – הצדיקים 'מצננים' עצמם כנגד התאוות ו'חזורים' תמיד בתשובה

ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך (כה. כג), איתא ברש"י שבאמת בתורה כתוב 'שני גוים', והכוונה היא לאנטינינוס ורבי שלא פסקו מעל שולחנם לא צנון ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, ומבאר הרה"ק בעל ה"מאור ושמש", כי דרך הצדיקים היא כאשר הם עוסקים בעניני עולם הזה באכילה ושתייה, הם עושים זאת רק לפי הצורך לקיום הגוף, כדי שיהיה להם כח ובריאות לעבוד את השי"ת בתורה ומצוות ובעבודת ה', והנה לפעמים קורה שמתעורר אצלם תאוה לברכים טובים וערכים, אזי הם מצננים עצמם ומכניסים קרירות אל התאוה, ומונעים עצמם ומושכים את ידיהם, ולא רק זאת אלא אפילו על אותן דברים של עניני העוה"ז שהשתמשו, אכלו ושתו, הם תמיד שבים על כך בתשובה, ותמיד מחשבותיהם רצים בקרבם שמא לא התכוונו לגמרי לשם שמים, ואולי כן נכשלו בתאוות עולם הזה, וזה הכוונה של בחי' צנון וחזרת, וזה עבודת הצדיקים ובני ישראל היראים, כאשר משתמשים בעניני עולם הזה לשם שמים מתוך כוונה טובה שיוכלו לעבוד את ה' ואילו אצל הרשעים אפי' כאשר לפעמים עושים דבר מצוה, הם מצננים עצמם וניגשים בקרירות לעשיית המצוות, וכאשר מגיע לידיהם עניני העולם הזה הם מאבדים לגמרי עשותנותיהם והם אפילו מתחרטים על מעשיהם הטובים שעשו, כי חבל להם אשר בגלל כן הם מפסידיים את תאוות העולם הזה.

את הרשע כולם מכירים ואת הצדיק די שהשי"ת מכיר

ויקראו שמו עשו (כה. כה) מספרים על הרה"ק רבי משה חיים אפרים מסדליקוב זי"ע א"א בעל "דגל מחנה אפרים" נכדו של הבעש"ט הקדוש זי"ע א"א, שנזדמן פעם לפונדק אחד עם סופר משכיל, הקניטו הלה ואמרו לו: כבודו הוא אמנם נכד הבעש"ט, אך דומני שלי יש יותר חסידים מאשר לכבודו. נענה הצדיק ואמר: אין תימה בדבר, בפרשתנו כתוב "ויקראו שמו עשו" פירש רש"י הכל קראו לו כן, ואילו "ויקרא שמו יעקב" הקב"ה קראו כן. את עשו הכל מכירים, ואילו את יעקב מכיר רק הקב"ה.

'בתים' מלאים דמועות

ויגדלו הנערים (כה. כז) פירש רש"י, שכל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם, אולם כיון שנעשו בני שלוש עשרה זה פירש לבתי מדרשות, וזה פירש לעבודת גילולים. מסופר כי להרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב היה בן, זאב שמו. היה הילד זאב ככל הילדים בני גילן, כמותם למה, וכמותם השתובב ושיחק. כאשר התקרב לגיל שלוש עשרה, פנה אביו הצדיק לסופר סת"ם מומחה, בבקשה כי יכתוב תפילין עבור בנו יקירו. ניגש הסופר למלאכה בקדושה ובטהרה וברוב רגש, לא בכל יום מזדמן לו לסופר לכתוב תפילין לבנו של צדיק הדור. כאשר סיים, בא הסופר לרבי יחיאל מיכל והראה לו את הפרשיות. שמח רבי יחיאל מיכל בפרשיות המהודרות, אולם בקשה אחת הייתה בפיו לפני שותכניס את הפרשיות לבתים, הבא אותם אלי שוב. כעבור זמן בא הסופר ובידיו הבתים והפרשיות. נטל רבי יחיאל מיכל את הפרשיות בידיו והחל בוכה, בכי חרישי מעומק הלב. והדמעות, דמועות קודש, גולשות לתוך בתי התפילין, והסופר רואה ומשתומם. כאשר נרגע הרבי מבכיו, היו בתי התפילין מלאות מדמעותיו. רוקן הרבי את הבתים, ייבש אותם פנה ואמר לסופר, עתה רשאי אתה להכניס את הפרשיות אל תוך הבתים. בהגיע היום והנער זאב החל להניח תפילין, חל שיניו בנער ללא הכה, ליבו התמלא באהבת תורה ויראת שמים, ומאז עלה ונתעלה עד שהיה לאחד מצדיקי הדור, ה"ה הרה"ק ר' זאב מזאברייז זי"ע, בעל ה"ישר דברי אמת".

'ישיבת שם' ו'ישיבת עבר' – שתי ישיבות למה?

ויעקב איש תם יושב אהלים (כה. כז) ברש"י הק' איתא 'אהלים' לשון רבים, 'אהל' של שם, ו'אהל' של עבר, יש להבין שבביל מה צריך שני ישיבות ללמוד תורה, ויש ליישב על פי דברי השל"ה הק' במסכת שבועות: אשרי מי שיבחר ללמוד בכל יום שתי מסכתות, מסכת אחת במרוצה בלי עיון גדול, ומסכת אחת מעט הכמות אבל בעיון גדול ובפלפול, וא"כ יש לומר שיעקב למד בישיבה אחת בעיון, ובישיבה השניה בקיאות, ולכן כתיב 'אהלים' לשון רבים.

(האדמו"ר בעל "שפע חיים" מצאנז-קלויזנבורג זי"ע)

הרשע כולו עוסק בחיצוניות והצדיק מתעסק בפנימיות

ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה ויעקב איש תם יושב אהלים... כי ציד בפיו (כה. כז-כח) איתא מהמגיד הגדול ממעזריטש זי"ע עה"פ "כי ציד בפיו", שאצל עשו הכל היה בחיצוניות, שכל מה שהיה לו היה רק בפיו, שאפילו מעט ה'קדושה' שהיה לו מירשת אבותיו יצחק ואברהם, הכל היה רק 'בפיו', הינו בחיצוניות, "ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה", שדה הוא מקום פרוץ, החוצות הם מקום הפקה, אבל "ויעקב איש תם יושב אהלים", אהל מראה על 'פנימיות', הוא התבונן וראה את ה'פנימיות' שבכל דבר וכך הוא השתמש בכלל רק לשם שמים.

להשתמש בעוה"ז בכדי לקבל כוחות לעבוד את ה'

הלעיטני נא מן האדום האדום הזה (כה. ל), כתב הרה"ק רבי אפרים מסדליקוב זי"ע שעשו ראה רק את החיצוניות של כל דבר, אולם כל יהודי מתבונן ורואה את הפנימיות שיש בכל עניני העולם הזה, כדכתי' "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" (דברים ת, א), והינו שהחיות היהודי מקבל מעניני העולם הזה כמו אכילה ושתייה נובע מהניצוץ שיש בכל נברא והוא מחיה אותו ומקיימו, והיהודי משתמש בעוה"ז בכדי שיהיה לו כח לעבוד את השי"ת.

(דגל מחנה אפרים)

אבריו של הצדיק מנחים אותו לעבוד את הבורא

עקב אשר שמע אברהם בקולי (כו. ה) איתא בחז"ל: אמר רב, קיים אברהם אבינו כל התורה כולה (יומא כ"ח). מסופר על הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זי"ע א"א, שביקר פעם אצל הנה"ק רבי מאיר אייזנשטט זי"ע א"א אב"ד אונגוואר, ומתלמידי החתם סופר הקדוש זי"ע א"א, שלא היה נמנה על עדת החסידים. והנה רבי צבי הירש לא היה מפורסם בתחילה כגדול בתורה, תמה רבי מאיר לפשר הדבר הזה והחליט להפנות את תמיהתו אל האורח עצמו, שאל אותו רבי מאיר כיצד יתכן שאיש שאינו גדול בתורה יכהן באדמו"רות וינהיג עדה בישראל? ובשעת השאלה נשא ידיו לשמים והכריז שלש פעמים, אין כוונתי לקנטר חלילה, אלא שאיני מבין. השיבו רבי צבי הירש על פי דברי הרה"ק ה"קדושת לוי" מבארייטשוב זי"ע א"א, דאך ידע אברהם אבינו את התורה טרם ניתנה, משום שהשכיל לקדש את איבריו וגידיו שיעשו רק את רצון ה', על ידי זה התקשר עם התורה הקדושה והשיג אותה בכוחות עצמו, וכן כל מי שמוסר את נפשו למען עבודת ה' והולך בדרכו הקדושה של אברהם אבינו, מסוגל אף הוא להשיג את התורה טרם למד אותה, כמו שאברהם אבינו השיג אותה טרם שמעה מפי הגבורה. קיבל הגאון רבי מאיר אייזנשטט את הנאמר לו, ולבו נרגש ונרעש למשמע דברים אלה 'דברים שעומדים ברומו של עולם', מרוב התפעלות ממי שעומד לפניו, ביקש ממנו ברכה באמרו:

המשך בעמוד 4

במדור זה נשתדל להביא מדי שבוע

מתורתן של חכמי רומניה

ובכך נציב יד ושם לחכמי וגאוני רומניה ויהיו שפתותיהם דובבות בקבר להמליץ טוב על כל בית ישראל אכיה"ר

המתפלל על חבריו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה

ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו. (כה. כא) פירש הגה"ק רבי שלום תאומים אב"ד יאסי ע"ד שאמרו ז"ל (ב"ק צב.) המתפלל על חבריו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה, ר"ל שנים הצריכים דבר אחד חוסר בנים או מזונות וכיוצא, והוא מתפלל שיהיה הוא נושע בזכות חבריו, כאשר יצא הרפואה למעלה בזכות חבריו על ידי חבריו תצמח הישועה והרפואה גם לו, כי כאשר יצא מלמעלה איזה חסד ע"י אדם שלם אחד אשר מתעורר מדת החסד שבבילו לא ללמד על עצמו יצא אלא על הכלל כולו יצא, שיהיו נושעים כל אדם הצריך לאותו דבר, כאשר אתה רואה במדה"ד ח"ו אשר בהדי הוצא לקי כרבא (ב"ק סו) ק"ו מדה טובה כי רבה היא, ובשום אופן אין כוונת הצדיק על עצמו ואדרבא כוונתו שיהיה די לו בקב חרובין וכו' בכדי שיתפלל שנית ושלישית שיתעורר תענוג ושמחה למעלה בצאת החסד על הבריות, וכאשר מעתיר בכוונה זו הוא נענה תחלה, ר"ל שעונין לו מלמעלה על חבריו בזכותו, וזה סוד כל העולם כולו גיוון שבביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין (תענית י.), כדי שיתעורר שמחה ותענוג למעלה כאשר יתפלל עוד על זה, והבן, וזה ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו, ר"ל שעיקר תפלתו היה שיהיו נעתיים בזכותה כי עקרה היא, וזכותה תספיק להפקה, לזה ויעתר לו ה' ותר רבקה אשתו, ר"ל שנענה בזכותו ובזכות יצחק הרתה רבקה אשתו.

(אור התורה)

באר בשדה - שטפנשט

ילקוט סגולות לימי השנה מלוקט מפי גאונים קדמונים ומקורות נאמנים
מתוך מפעל "סגולות מלכים" הלא המה סגולות אשר יסודתם בהררי קודש, והוא
כשולחן הערוך לסגולות מסודר לפי ימי וחודשי השנה דבר יום ביומו
מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב שלמון שליט"א רב דקהל שטפנשט

סגולות מלכים

סגולות עדשים

הרגיל בעדשים מונע אסכרה מתוך ביתו ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים (פז, יד)
אמר רב מרי אמר רבי יוחנן הרגיל בעדשים אחת לשלשים יום מונע אסכרה מתוך
ביתו, אבל כל יומא לא מאי טעמא משום דקשה לריח הפה. (ברכות מ, א)

עדשה זו יש בה אבל ויש בה שמחה

ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים, מה עדשה זו עשויה כגלגל כך העולם עשוי כגלגל, מה עדשה זו אין לה פה כך אבל אסור לו לדבר, מה עדשה זו יש בה אבל ויש בה שמחה כך אבל שמת אבינו אברהם, שמחה שנטל יעקב את הבכורה.

(בראשית רבה סג, יד)

רפואה לאש של עצמות

המ' מטתו מעומד אוחזתו אחילו, כיוצא בו האוכל בשר שור בלילי רביעי ובלילי חמישי וישן בלבנה אחזתו אחילו, ואיזה הוא אחילו זו היא אש של עצמות, ומה היא תקנתו קמח של עדשים ויין. כל הרפואות אדם עושה אותם כשהוא רעב וזו אדם עושה אותם כשהוא שבע, כל הרפואות אדם עושה אותם עד שירד במטה וזו אחת רגלו בארץ ואחת רגלו במטה, כל הרפואות אין אדם עושה אותם אלא שלש פעמים בלבד וזו אדם עושה והולך עד שיתרפא.

(בתי מדרשות חלק א משנת מסכת כלה פרק ב)

לכאב האוזן

מועיל לכאב האוזן, הזיעה של עדשים רותחין, דהיינו שיניח על הקדירה של עדשים רותחין הכלי שקורין 'ליעקע' [משפך] בצד הרחב, וצד הקצר יהיה קרוב להאוזן, וילך הזיעה להאוזן וישקט הכאב.

(ור זהו סימן ג אות א בסוף ספר כתר תורה)

לכאב האוזן תקח חלב של המינקת בת, ומים של ענבים, וחלב של כלבתא, ויביא עדשים, ויתן אותם אל תוך כלי וירתח אותם במים, ואחר כך תטיף בתוך האוזן ויתרפא.

(מראה הילדים מערכת כ אות טו)

מסיר דאגה וצער

כתב בספר המדות (ערך עצבות אות ל"ה) 'תמרים מבטלין הדאגה' עד כאן. ואני שמעתי משם רבינו אליהו הכהן ז"ל, כי הן ענבים יבשים הנקראים צמוקים שחורים, אם אוכל אותם מסירים הדאגה והמרה שחורה. ועטרת זה א"ב בספר הכתוב לחיים מערכת ז' (תהלים נב) כתב משם חכמי המחקה, כי יאכל דבר אדם כתולעת שני וכדומה ויוסר ממנו הדאגה. ופירש בזה על דרך הצחות, 'בבוא דוא"ג'

התיקון הוא 'האדומי' (תהלים נה, ב) עיין שם דבריו. ומהאי טעמא היה המנהג קדום להאכיל לאבל על מתו מאכל עדשים, שהוא מין האדום, להפיג צערו ודאגתו, ולא יוסיף לדאבת נפש דאבה על שום דבר עד נקבה עד זכר.

(ספר נפש היפה מערכת ד' אות א)

שתיית עדשים מועיל

אשה שאבדה לה חלבה, תבשל עדשים בשכר או ביינ ותן לה לשתות.

(ספר מראה הילדים מערכת ח אות כה)

לרפואת העינים

לנפח העינים, יבשל עדשים ביינ או בחומץ עם שמן זית, ויעשה רטיה על גבי עיניו, ויתרפא.

(מראה הילדים מערכת א אות כא)

להאיר הפנים

בספר כתב יד מערכי כתב וזה לשונו, להאיר הפנים, קח תרמוסין ופולין קלופים וזרע אבטיח ירוק, מכל אחד בד בכדי יהיה, ועדשים קלופים חצי שיעור, וכתוש היטב, והעבר הכל בנפה, ורחוץ פניך ויאירו.

(סגולות ישראל מערכת פ אות טו, י"ל ע"י הרה"צ רבי שבתי פרייזלער אבד"ק אושיצ'ו)

לכאב חצי הראש

כאב חצי הראש יקרה מאחד משני פנים מחמימות או מקרירות, ואם הוא מחמימות אז יהיו פניו אדומים ונפוחים וכבדים, ויורה שהוא מרבוץ דם. וטוב לו להקזי בקיפאל מן הצד שבו הכאב יותר ויזהר מהבשר והיין. ויאכל עדשים עם חומץ בכרכום.

(שבילי אמונה נתיב הרביעי השביל הראשון)

לנשיכת כלב שוטה

נשיכת כלב שוטה יפתחו הנגע עם אומל וישימו עליו כוסות המציצה וקרוב לו יניחו העלוקות ויחבשנו בשום ומלח שחור שנילושו בדבש או שום שחוק ונילושו בחמאה ובחומץ חזק או תאנים ומלח ושמן שחוקים יחד או חרדל שחוק ונילושו בחמאה או אגוז ומלח כתושים שנילושו בדבש. או ידוק עלי הקשואים עם יין מבושל. או יכתוש אפר עצם עגל וילושנו בדבש ויחבשנו בו. ואם עשתה הנשיכה מוגלא יחבשנה בעדשים מבושלים או בחטה לעוסה

או באפר שערות אדם הנילוש בחומץ או בסוכרי ובצל ומלח ודבש שנילושו יחד בד בכד.

(שבילי אמונה נתיב הרביעי השביל השלישי)

מי שאינו יכול להזדקק עם א' היטב, לא יחקור (לאכול) אחר הדברים האסורים, כגון [לאכול] הדג שיש לו ב' אצבעות, ושאר דברים האסורים, אלא יאכל דברים המותרים, כגון יבשל עדשים ולא ימלח, כי המלח מבטל התאווה, וגם שומים מבטלים את התאווה, אבל שומים צלויין לאוכלם מרבה הזרע, ודג מלוח המכונה הרינג"ש מבטלים את התאווה, וכרישין חייין וגם קטנית פייל"ש מבטלים התאווה, אבל עדשים מבושלים מרבים הזרע. וכן יעשה גלגל דק וישים בעדשים, וביום יאכל, ואם ירצה לשתות יכססם בשיניו הגלגל ויבלע, וישתה בלילה, בלא אכילה ישמש, אבל דבר האסור אל יאכל.

(ספר חסידים סימן שצ)

גוון אדום מעורר תאווה

שם (ב"ר פס"ג י"ב) מן האדום האדום (בראשית כה ל). רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש, רבי יוחנן אומר מיניה ומן פטרוניה, וריש לקיש אומר מיניה ומן דכוותיה. נ"ל בא לדייק הכפל לשון האדום האדום, ואמר רבי יוחנן כוונתו היה הלעיטני נא מן האדום, (היינו כפשוטו מן הנזיר עדשים הללו), ומן פטרוניה מן כוחות הדין השמאליים הנרמזים גם כן באדום, והמה מעוררים לתאווה, על כן גוון אדום מעורר התאווה, אם כן עדשים אדומים על כרחך יש להם שר מכוחות האדום. וריש לקיש אומר מיניה ומן דכוותיה, ידוע דקליפת ישמעאל מרומם בזריר, וקליפת עשו עורב, וז"ש וילך עשו אל ישמעאל (בראשית כח ט), לא לחנם הלך העורב אצל הזריר (ב"ק צ"ב ע"ב), והנה עורב שחור הוא, וההוא שחור אדום הוא אלא שלקה (סוכה ל"ג ע"ב). וזה שאמר ריש לקיש מיניה ומן דכוותיה, שהוא גם כן בדומה לאדום אלא שלקה, על כן אמר ב' פעמים מן האדום האדום, נ"ל.

(אגרא דכלה פרשת תולדות)

מקור לאכילת קטניות בשבת

שם (ב"ר פס"ג י"ד) מה עדשה זו יש בה אבל, ויש בה שמחה וכו'. פירש רש"י שמבשלין בימי וכו', ובמשתה ושמחה. בסידור קול יעקב הביא בשם הקדמונים שלא לאכול קטניות בימים שאין אומרים תחנון, והוא ודאי מטעם שהוא מאכל וכו'. והנה מנהג הוא שמבשלין בשבת ויום טוב קטניות וגם בבתי משתאות, ונראה דיצא להם מהמדרש הלזה.

(אגרא דכלה פרשת תולדות)

6160303@gmail.com

לקבלת הגליין 'באר בשדה' היו"ל בס"ר מדי שבת בשבתו אפשר ליצור קשר במייל:

עוד 18 יום

מסע מרגש, חובה!

בטוח הישועות הדיסטורית

הבטיחו
הקומה

מר כהן הוא ועליו לברכני ותוך כדי דיבור הרכין את ראשו ונתברך מפיו.

יעקב שמר לכל יסתמו את הבארות שחפרו אבותיו

וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו (כו. יח) אחרי פטירתו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארקה, הכתירו חסידיו את בנו, הרה"ק רבי בונם כאדמור"ר מאוטבוצק - ווארקה. קודם להכתרה, נסע רבי בונם לאדמו"ר הרה"ק רבי יעקב מראדזימין, שיסמוך ידיו עליו. בראדזימין לא הסבירו לו פנים, והוא עמד בתור כמו כל החסידים ומבקשי הברכות. כאשר נכנס לחדרו של הרבי והעלה בקשתו לברכה, שאלו המארח: את הסבא הכרנו, מהאבא שמענו, ואתה מה? ענה לו רבי בונם מאוטבוצק בחריפות: אצל אברהם אבינו מצינו חפירות באר, אצל יצחק גם כן, ואולם אצל יעקב לא מצינו חפירות בארות, ואז מהטעם שאברהם ויצחק חפרו בארות מים חיים, ואז כבר יכול הנכד-הבן לשאוב בקלות ישר מן המעיין. מיד הושיט לו הרבי מראדזימין את ידו ואמר: "שלוש עליכם הרבי מווארקה". אחר כך נענה ואמר: ואנו דורשים כן. אברהם חפר בארות חדשות, יצחק חפר בארות חדשות, יעקב אמר: בארות חדשות אין בכוחי לחפור - אשמור לפחות על הבארות שחפרו אבותי, שלא יסתמו מעצמן ושלא יסתמו אותם פלישתים בעפר....

(שארית מנחם)

יעקב אבינו קבל את הברכות כשהיה לבוש בבגדי עשיו

ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכורך עשיתי כאשר דברת אלי קום נא שבה ואכלה מצידי בעבור תברכני נפשך (כו. יט) מסופר כי בחג שמחת תורה בשנה האחרונה לחי מרן הסב"ק מרוז'ין ו'גר אלוקים טרם יכבה', ציווה הרה"ק מרוז'ין לחסידים: תכנסו לבני הבכור הוא יברך אתכם וזה יקום כאילו שאני ברכתי. ונכנסו להרה"ק רבי שלום יוסף זצ"ל, ואחד החסידים התאונן אודות גזירה חדשה ברוסיה, "גזירת המלבושים" שגזרו לקצר הבגדים והפיאות, וניסה אחד החסידים למתק את הגזירה ואמר שזה לא כל כך רע. וענה הרה"ק רבי שלום יוסף אל תגידו כן, ואני אסביר לכם על פי התורה ועל פי טבע העולם, על פי תורה אנו מוצאים כשיעקב נכנס ליצחק להתברך אמר (בראשית כו. יט) "אנכי עשו בכורך", לכאורה איך יתכן שהבחיר שבאבות יצא מפיו דבר לא נכון (אף שרש"י הקדוש מתרץ זה זה לשונו: אנכי המביא לך, ועשו הוא בכורך). אלא היות שהוא לבש מעילו של נמרוד זה לא נקרא שקר. ועל פי טבע העולם, אדם שהולך בבגדים קצרים ופיאות קצרות מתבייש ללכת למקוה ומתבייש ללמוד דף זה, מה שאין כן אדם שהולך בבגדים ארוכים ופיאות ארוכות, ודפח"ח.

וראה עוד בס' תפארת ישראל - לר"ש טלינגטור ע"ה (עמ' מח) בזמן שהי' גזירות המלבושים ברוסיה והי' אסיפת גדולי המדינה, והרה"צ בעל צמח צדק זצ"ל דרש שהאספה תקבע שמוכרחים ללכת נגד הגזירה במסירת נפש ממש, ערקתא דמסאני בשעת השמך ר"ל, שלחו לקבל הסכמת האדמו"ר מרוז'ין ולה"ה, ע"ז השיב בלשון קדשו, יעקב אבינו קבל

את הברכות כשהיה מלבוש במלבושי עשיו, השי"ת יעזור ושיקומו הברכות.

(רשפי קודש)

השפעת מלבושי האדם על תכונותיו

אנכי עשיו בכורך (כו. יט) כתב הגה"ק בעל החתם סופר: דכידוע איתא בספרים שיש בלבוש צדיקים קדושה ללבוש אותם. אם כן גם בהיפך כן, בלבושם של רשעים מביא היפך הקדושה, ועל ידי שהיה ליעקב עכשיו בגדי עשו היה נכון להוציא לשון דמשתמע לתרי אנפין, אע"פ שלעולם יעקב איש האמת ולא יוציא מפיו אפי' לשון דמתפרש לתרי אנפין, ומכאן י"ל רמז למ"ש המג"א סי' תע"ב בשם מהר"ל להשתמש בליל פסח במשכונות של עכו"ם, כי היה אז ליל פסח כמ"ש רש"י ושאלה הבגדים של עשו ליעקב שלא מדעתו.

(תורת משה)

ר"ח כסליו - זמן תשובה וכפרה

סיפר הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע כי פעם אחת בר"ח כסליו בעת שהתעורר הרה"ק המגיד מטשורטקוב זי"ע משנתו נענה ואמר כי ראה בשמים שישנו רעש גדול לרגל ראש חודש כסלו, ושאל הסיבה מדוע, ונענה כי ראש חודש כסלו הוא יום סליחה ומחילה וכפרה לבני ישראל כמו ביום הכיפורים, וזאת מכיוון שבחנוכה הוא גמר החתימה, ולכן מתחיל הארה לכך בראש חודש, והסמך לכך שיש רש"י ישן בירמיה (לו. ט), בחודש התשיעי קראו צום לפני ה', ורש"י מביא שם ש'כביכול' השי"ת ממתין כל השנה לבני ישראל עד יום הק' כדי שישבו בתשובה, ואם לא חזרו הרי שהוא מחכה להם עד הושענא רבה, ואם עדיין לא חזרו בתשובה מחכה להם ארבעים יום עד ר"ח כסלו שבני ישראל ישובו ואז ימחול להם מחילה גמורה. כי הרי השי"ת הוא חנון המרבה לסלוח, והוא טוב וסלח ורב חסד לבני ישראל.

בימינו כשנוהרים שלא לקלקל הישנים גם בזה יש מעלה

וירח את ריח בגדיו (כו. כז) אמרו חז"ל (סנהדרין לו.) אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו. יש לפרש ענין זה, על פי מה שמספרים שכאשר השתדך הרה"ק רבי הערש מרימנוב זי"ע עם זקני הרה"ק מרוז'ין זי"ע, אמר הרה"ק מרוז'ין בשעת גמר השידוך שהמנהג הוא שקודם התנאים מונים את היחוס, והתחיל למנות את זקני רבי בערש, המגיד ממעזריטש, זקנו המלאך, אביו רבי שלום, זקנו רבי נחום ודודו רבי מאטיל, ולאחר מכן ביקש מהרה"ק רבי הערש שימנה את יחוסו, ואמר הרבי ר' הערש, שהיותו והוא התייתם מהוריו בילדותו, ואינו יודע למנות את יחוס אבותיו, כי אם מה ששמע שהוריו היו יראי שמים, ובני המשפחה בקשו ללמדו אומנות, כדי שיהיה לו פרנסה, ומשום כן הכניסוהו אצל חייט אחו, וקיבל שם בבית החייט כללים בעבודת החייטות, היינו, לתקן הבגדים הישנים, ואת החדשים שלא לקלקל, וכששמע הרה"ק מרוז'ין את תשובתו נענה ואמר: גענוג, גענוג מחותן, אפשר לכתוב התנאים. וכשסיפר דו"ר הרה"ק מבאיאן טשערנוב זי"ע את הדבר נענה ואמר: בזמננו, אפילו שקשה לתקן את הישנים, אבל כשנוהרים שלא לקלקל הישנים הרי שגם בזה יש מעלה. ועל פי זה יש לבאר מאמר חז"ל: "אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו", הנה הבגדים מרמזים

למצוות ומעשים טובים ומדותיו של האדם, שעל ידי כן מכין האדם את החלוקא דרבנן וטלית לעולם הבא בגן עדן, והנה אצל יעקב אבינו היו לבגדיו ריח טוב, לפי שלא קלקל החדשים, אבל גם כשלבש את בגדי עשו, "אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו", גם אותם הבגדים לקח יעקב ותקנם ורוממם עד שגם בהם היה ריח טוב, ריח גן-עדן.

(כ"ק האדמו"ר מבאיאן שליט"א)

לשאוב אלוקות גם מהגשמיים

ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ (כו. כח) הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע ביאר דהנה מלשון הברכה שיצחק ברח ליעקב כבר ניתן לראות כי הברכה מתאימה יותר ליעקב ואינה מתאימה לעשיו כלל, כי הרי בברכתו של יצחק ליעקב ברכו שהשי"ת יברכו, כשאמר "ויתן לך האלקים" והכוונה נסתרת היא שיוכל לקחת אלוקות לא רק 'מטל השמים' היינו מדברים רוחניים בחי' שמים כמו תורה ותפילה ומצוות, אלא אפילו "משמני הארץ" הינו מהדברים הגשמיים שהם בבחי' ארץ שיוכל להוציא משם אלוקות והתעלות.

מדוע דמעותיו של עשיו אינם בטלים ברוב בדמעות בני ישראל?

ברכני גם אני אבי וישא עשו קולו ויברך (כו. לד) ג' דמעות הוריד עשו הרשע והן הסבו לנו לחם דמעה ודמעות שליש, ובשביל דמעות שבכה עשו ואמר "ברכני גם אני אבי" - זכה לכל הטוב הזה. (ילקוט שמעוני). והקשה הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע הלא בני ישראל בוכים בכיות פי כמה, מדוחק הגלות וכדו' ואנו בוכים כבר כ"כ הרבה שנים, והרי דין הוא שכל דבר בטל בשישים, מדוע איפוא אין אוקיינוס הדמעות שלנו מבטל דמעות של פעם אחת שבכה עשו? אלא הוא מוטיב והוא מפרק: יש עוד דין, "מין במינו אפילו לא בטל", כלומר, כל הדין של 'ביטול בשישים', הוא כשנפל דבר איסור בתוך דבר התר כשאנו מינו במינו, אך כאשר נפל מין במינו, אין אומרים בטל בשישים. ודא עקא: דמעותינו ודמעותיו של אותו רשע הן מאותו סוג! הוא בכה מתוך ששאף לכל חמודות עולם הזה, אף אנו בוכים על שום שחסרים לנו צרכי העוה"ה, או שאנו שואפים ליתר ממה שבידינו... אלמלי היו בכיותנו לשם שמים, והיינו מבקשים את כל הצרכים רק בכדי שנוכל לעבוד בהם את ה', ואפילו כשבוכים על צער הגוף מתכוונים לצער השכינה שמצטערת כביכול אתנו - כי אז והיו דמעותיו של עשו בטלות ומבוטלות בשישים ויותר...

אך בנו של הרה"ק מניקלשבורג זי"ע בספרו "אור יצחק" כתב: שלדעתי אין הסברא נוטה כדבריו, כי אף אמנם דמין במינו אינו בטל, מכל מקום הלא בכיותינו אינו נקרא דבר איסור, ומשא"כ בכיות עשו הוא דבר איסור, וא"כ זה מין בשאינו מינו. כלומר, מכיון שהתוצאה של בכיותיו של עשו היא חילול ה' גדול שנגרם עד היום בחורבן בית המקדש ובגלות הנוראה שכבודו של ה' מחולל ומבוזה לעיני העמים, ומאידך גיסא התוצאה שתהיה מבכיותינו - "קידוש ה' גדול וגורא בו תיווכח לעין כל כי ה' הוא המלך ויתגדל ויתקדש שמיא, אז ודאי שהבכיות שלנו והבכיות של עשו הרשע זה מין בשאינו מינו, ולכן ראוי שבכיותינו יבטלו את בכיות הרשע ויושעו עם ישראל במהרה כשיעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה.

עומק הבאר

עיונים בפרשת השבוע
מחנה ג' יהודה שלפונרסקי שליט"א
מרבני לומדי בית מדרשנו ב"ב

בענין אסור להסתכל בפני רשע

ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות (כ"ז, א')

המסתכל ברשע עיניו כהות

בפרשתנו נמצא המקור מהתורה לענין אסור הסתכלות בפני אדם רשע על כן נכתוב כאן בעזרי" קצת בענין זה, ונראה קודם מקור סוגיה זו בגמרא.

בגמ' במגילה (כ"ח.) איתא: שאל רבי את ר' יהושע בן קרחה במה הארכת ימים וכו' א"ל מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע, דאמר ר' יוחנן אסור להסתכל בצלם דמות אדם רשע, שנאמר לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך, רבי אלעזר אמר עיניו כהות שנא' ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות משום דאסתכל בעשו הרשע, ומקשי' בגמ' והא גרמא ליה והאר"י לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בורעה שנא' הנה הוא לך כסות עיניים אל תקרי כסות עיניים אלא כסית עיניים, ומתרגמין הא והא גרמא ליה, רבא אמר מהכא שאת פני רשע לא טוב וכו', אבוב בר אידי ומנימין בר אידי חד אמר תיתי לי דלא אסתכלי בגוי וחד אמר תיתי לי דלא עבדי שותפות בהדי גוי ע"כ סוגיית הגמ'.

והנה מצינו כמה טעמים בהא דאסור להסתכל בפני אדם רשע, ויתכן כמה וכמה נפ"מ בין טעמים אלו.

א) אסור להסתכל משום אסור התחברות לרשע

סיבה ראשונה לאסור להסתכל בפני רשע הוא משום אסור התחברות לרשע, שהוא גדר וסייג והרחקה מהתחברות עם הרשע. והיינו דאף אי נימא דאין נזק רוחני בעצם ההסתכלות ברשע גופיה, מ"מ אסור להסתכל עליו כדי שלא להתחבר עמו ח"ו, [אמנם באמת להלן יבאר שיש בזה נזק], וז"ל הרבינו יונה בשערי תשובה (ג, קצ"ב) בביאור ענין כת חנפים: החלק השלישי המתחבר לרשע ולא דיו אשר לא יוכיחו בשבט פיו והרחק ירחיקו אבל כמו חבר יקריבהו, ונאמר (דה"ב ב', ל"ו) "בהתחבר עם אחוזה פרץ ה' את מעשיך", והצדיקים מאוס ימאסוהו את הרשע כמ"ש "נבזה בעיניו נמאס" וכו' ואמרו שם כל המסתכל בדמות אדם רשע עיניו כהות לעת זקנתו שנא' ויהי כי זקן יצחק וכו' מפני שהסתכל בדמות עשו אע"פ שלא היה מכיר מעבדיו, וכבר הקדמנו להודיעך באר היטב כי רבו דרכי מות הנמצאים אל המתחבר לרשע ע"כ, אכן באמת י"ל בכוונת רבינו יונה דא"י סייג והרחקה בעלמא מהתחברות לרשע, אלא ההסתכלות גופא הוא חלק מההתחברות, דכדי שלא יראה לא יתיר שום שייכות עם הרשע, צריך אף שלא יבט עיניו כלל, ודודאי הוא שההסתכלות על דבר יש בו ענין של קשר ושייכות לדבר, וע"כ ההבטה ברשע מראה שהוא מכיר בו [והריא שאלו זה היה מאוס אצלו בתכלית המיאוס אל היה רוצה להביט ברשע], והצדיק צריך למאוס ברשעות כמשי"כ הרבינו יונה ולא להכיר בה כלל. [ועי' להלן בענין הסתכלות לצורך כנון לקרבו וכו'].

ב) יש בהסתכלות בזיון לצלם אלפים

המהרש"א (במגילה שם) כ' עוד סיבה לאסור להסתכל בפני רשע שהוא כמו ענין "קללת אלפים תלוי" והפמ"ג בראש יוסף (שם) ביאר בדבריו דכמו שיש זלזול להקב"ה ח"ו במה שאדם שנברא בדמות דיוקנו תלוי על העץ, כמשי"כ יש זלזול בכבוד הקב"ה כאשר מסתכלים בפני אדם רשע שנברא בצלם אלפים, והוא מקלקל ומזלזל בחותם המלך. וי"ל אם הביון הוא לראות התנהגות של מרידה במלך או שהביון הוא עצם ההכרה בצד של המרידה במלך, ולכאן דא ודא אחת היא, דבכל הסתכלות בו רואה התנהגות של מרידה [מהמ"ט יהיה אסור גם להביט בחמוטו עי' להלן].

ג) כח הראיה משפיע קדושה ולהפך ח"ו טומאה

עוד סיבה מצינו לאסור להסתכל בפני אדם רשע, וטעם זה כתבו הרבה מאד אחרונים, כ"א בלשונם ובסגנונם, וזה יסוד דבריהם: במהרש"א כ' באופן הב', דהוא ע"פ משי"כ חכמי הקבלה כי הכרת פניהם ענתה בה, שיש בצלם דמות מראה האדם צורה רוחנית, לטוב או לרע כפי מעשיו ולפי הטהרה או לצד הטומאה ואסור להסתכל לצד הטומאה וכדברי הכתוב "אל תפנו אל האילילים", ולכן גם אסור להסתכל על גוי, דצורתו הוא מצד הטומאה ע"כ, והנה בלשון המהרש"א הנה נראה קצת לפרש דכוננו מצד הולכת ודריגא דאל תפנו אל האילילים, גם בלא שיש כאן איזה נזק, אבל באמת יותר נראה לבאר דברי המהרש"א ע"פ משי"כ רבותינו ז"ל שיש כאן באמת נזק רוחני עצום לעין שרואה את הרשע

ואת הטומאה, וכפי שביאר בס' 'לב אליהו' (פר' נח) את דברי המהרש"א דהענינים הבשריות הנאות לנו לאמיתו של דבר הם אינם מהווים שום כח של עצם הראיה אלא הם רק כמו חלונות, שדרכם נכנסים והורוי השמש שהחלונות עצמם אינם מאירים, כמשי"כ כח הראיה הוא כח רוחני שמקורו הוא במוחו של האדם, ומשם נמשכים גידים אל החלונות היינו עיני הבשה, שכן עצם הראיה רק זורם דרך שם ותו לא מיד. ולכן כשמסתכלים בפני אדם רשע פוגע ד"ו בכח הראיה הרוחני אשר במוחו ושוורה עליו רוח הטומאה ע"ש בדבריו. ויש להוסיף ע"ז משאחז"ל (ע"ז כ"ח.) שמחללים שבת לצורך מאור העין, משום דמאור העין מעוררין ואחוזים בטרפשי הלב [לפרש"י שם ועי' תוס']. ויש לציין עוד דכמו שמצינו כאן בגמ' שראית הרשע מכהה מאור העיניים, כמשי"כ מצינו להפך במדה טובה שראיה קדושה מאירה את העיניים, דבמשנ"ב (ספ"ד סק"ו) כ': נמצא בשם הקדמונים שכל המעביר ציצית על עיניו כשקורא פר' ציצית מובטח שלא יבא לידי סימיו עיניים עכ"ל, ולגבי עצם מה שראיה לא טובה ממשיך טומאה על האדם, מצינו כמשי"כ במדה טובה שראיה קדושה משפיע קדושה על האדם ויש לזה הרבה מקורות, ונציין למשי"כ המשנ"ב (ספ"ד סק"ו) שטוב לראות האותיות בשעת הגבחה התורה עד שיהיה יכול לקרותם, כי כן המקובלים שע"ז נמשך אור גדול על האדם עכ"ל.

ולא נוכל להביא כאן כל אריכות הלשונות הקדושים של רבותינו שביארו ענין זה, ובס' הנפלא 'קדושת עיניים' (ח"א ח"ב) להמשפיע הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א הפליא להביא בזה הקף גדול של דברי אלקים חיים מרבותינו שבכל הדורות בענין זה, וכמו"כ עובדות נוראות מרבותינו ז"ל בענין זה, ומשם ידרשוהו הקוראים החשובים מבקשי ה', ולתועלתם נביא כאן בקצרה רשימה של חלק מהספרים שמבואר שם ענין זה.

א. ובאמת שיש עוד כבר מבואר בזה"ח יתרו (ל"ט), שענין היונים של הצדיקים שצריכים שמירה מעיני הרשעים, שלא יזיקו להם בעינים הרעה, כמו שהיונו צריכה שמירה מהנץ הטורף. וכן מצינו בזה"ח להפך שראיה טובה משפיע קדושה, שבוזרר מובא כמ"פ הלשון "אל למחמי פלוני", והיינו לראותו, שע"ז יושפע עליו קדושה.

ב. ובטעמי המצוות (למהרש"ח ועי' פר' קדושים) כ' ח"ל: דע כי בהבטת ראות איש את רעהו עושה רושם וכו', ואם הוא דבר טוב בפועל נדבק בו ונתהווה ממנו טוב, ואם הוא דבר רע יקח ג"כ מעצמותו וח"ו תתחלף הנשמה עכ"ל. וענין זה שראית העין מצטיירת בשכל ובלב וא"ו ראה פשוטה ושטחית, הוא מבואר בעוד הרבה ספרים. (הובא בס' קדושת עיניים הנ"ל פ"א ענף ג'). ובס' טעמי המנהגים (עמ' תק"ו) הביא יסוד זה שראית הרע ממשיך טומאה ופגם ח"ו מעוד הרבה מקורות ע"ש.

ג. בראשית חכמה (שער התשובה פ"א) כ' שההסתכלות ברשע מקנה רוח טומאה וזה גורם בלבול המחשבה וביטול הדבקות ע"ש.

ד. וכן מבואר במהר"ל (נח"ע ח"ב נתיב הצדק פ"ג ד"ה ובפרק) שאם יבט ברשע יהיו עיניו מתחברים אל הרע וכו' ע"ש עוד מה שביאר מדוע זה גורם שענינו יהיו כהות, וכן מדוע אם אינו מסתכל ברשע זוכה לאריכות ימים.

ה. ומרנא החת"ס ז"ע"א (פר' וישלח) כ' ח"ל: כי אמר אכפרה פניו במנחת ההולכת לפני (ל"ב, כ"א) כבר כתבתי במקו"א באריכות בשם מ"ה הג' בעל ההפלאה נ"ד דאסור להסתכל בפני רשע משום שמשום עליו טומאתו וההפך בראיית פני צדיק והיו עיניו רואות את מוריד (ישע"י ל', כ'), ואמנם צדיקים גדולים יוכלים הם בהסתכלותם בפני רשע להוציא ממנו מעט ניצוצות שבו עד המיתו אותו, ע"ד יהב ביה עיניו ונעשה גל של עצמות, אמנם רשע שכבר הוסר ממנו כל טוב אזי אסור שוב להסתכל בו, כי אולי יצא ממנו לעצמו מקורות הצדיק שבאור פניו, וזהו שאמר מרע"ל לפרעה (שמות י', כ"ט) כן דברת בזמנו דברת לא אוסיף עוד ראות פניך כי כבר הוציא ממנו כל מה שהיה בו ע"כ. כ"ז מדברי מ"ה הג' נ"ה עכ"ל, וכ"כ החת"ס פר' יגש, עה"פ ויצא מלפני פרעה (מ"ה י').

ו. וכן בקב הישר (פ"ב) כ' שאמר העיניים דומה בד' גוונים כנגד שם הי"ה, ואם בנ"א רואה בריות טמאות אז הוא ממשיך רוח הטומאה החופף עליו בזה הדבר, והוא הגורם אח"כ להסתכל בדבר היוזר גרוע המביא האדם לידי מכשול.

ז. ובס' ראש הגבעה לר' פנחס תלמיד הגר"א זיע"א האריך בענין זה ע"ש, ובתו"ד כ': ומהו תרע בהפכו כמה קדושה קונה אדם לנפשו בהסתכלו בדבר קדושה כמו בשם הוי"ה או בפנים של צדיק, ודע שאף המסתכל על ביה"כ וביהמ"ד קונה עילוי בנפשו עכ"ל.

ח. וכן בפלא יועץ (ערך ראיה) כ' ח"ל: והמסתכל בפני אדם רשע אסורא קעבדי ופוגם עיניו וכו' וכו' וכשם שהסתכלות בפני אדם רשע גורם רעה, כל קבל דגא, הסתכלות בפני אדם צדיק טוב וחסד גורם טובה והוא ממשיך לנפשו שפע קדושה וכו' עכ"ל, ע"ש בכל דבריו הבורעם כלפיהם.

ח) אסור הסתכלות משום להדמות ליוצרו

עוד אופן מצינו לבאר ענין האיסור להסתכל בפני רשע, שהוא משום להדמות ליוצרו, כמש"כ בס' ראשית חכמה (שער האהבה פ"א אות מ"ד מ"ה): הנה הקב"ה נקרא "טהור עיניים מראות ברע" (תהלים א' י"ג), ולפי הדרך שאמרנו בטהור ידים [ע"ש משי"כ בזה] צריכין אנו לומר כי לא מביעא שאינו רואה רע אלא טהור הוא שהשגחתו לעולם בקדושה וכו', [ועי' בשבת ק"ו קור"ף קדוש ר"ש רשע, מ"ט מהדר אפיה דקור"ף מר"ש אמר הקב"ה אין אני יכול להסתכל ברשע], וא"א לומר בהקב"ה ח"ו נקי עיניים שנראה שראה ברע והיה צריך ניקיו, אלא לעולם הוא עומד בטהרתו וכו', ונא. וכן כתב 'נהנין ה' אל יראיו' וצריך האדם להדמות ליוצרו לטהר עיניו מראות ברע וכו' ובפרט שלא להסתכל בצלם אדם רשע, כמו שאר"ל וכו' במה הארכת ימים א"ל מימי לא נסתכלתי בצלם אדם רשע, וכל דבר שהוא גורם לאריכות ימים תלוי באריך אפניו, נמצאו למדים שהעין העליון אינו משגיח ברשעים כדפ"ל והיינו "טהור עיניים מראות ברע" עכ"ל. מבואר בדבריו שאדם הרוצה להדמות ליוצרו צריך שלא להסתכל ברע ובפרט באדם רשע. וגם מבואר בדבריו שהאיסור הוא דוקא בהתבוננות והשגחה, וכמהמ"א דלהלן.

ח) אסור הסתכלות כדי שלא ללמוד ממעשיהם

עוד מצינו לבאר בהאיסור להסתכל בפני אדם רשע [בהקדמת האמרי יוסף על עשרה מאמרות (מאמר שביעי) לר"א מסיפיקא זצ"ל] ע"פ המסופר בקהלת רבה (פ"א ס"ח ע"פ ביאורו של המתנת כהונה שם), שר' יונתן ברח מן המינים והם רדפו אחריה עד שהם הגיעו אל שער ביתו וסגרו הדלת בפניהם, א"ל המינים לך ותספר והשתבח לפני אמן שלא הפכת פניך להסתכל בנו, שאלו הפכת פניך להסתכל בנו יותר ממה שהיינו צריין אחריך היית רץ אחרינו להיות כמונו ע"כ. הרי דמי שמסתכל ברשעים עלול ללמוד ממעשיהם, וז"ל שהטעם בזה הוא משום שבהסתכלות זו הם ממשיכים עליו רוח טומאה.

עוד יש לבאר בזה ע"פ דברי הרמב"ם הידועים (פ"ו מדעות), שדרך ברייתו של אדם להיות נמשך בידעותיו לרשע עשוי אחר רעיו וכו', והוסיף שם הרמב"ם ז"ל: ולפיכך צריך אדם להתחבר אל הצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמדו ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך כדי שלא ילמדו ממעשיהם וכו' עכ"ל.

ואמנם זה דומה לטעם הראשון של איסור התחברות לרשעים, אכן יש נפ"מ שם שמה"ט אסור להתחבר לרשע גם לצורך לקרבו לתורה ולמצות, באופן כזה שיש חשש שילמד ממעשיו. ועי' מה שביאר בזה היטב בס' 'שערי אברהם' (שער ב' איסור תנופה עמ' ע"א) ואמנ"ל.

בספר 'והארכת ימים' (להגרי חזקיהו פיש שליט"א) האריך בכמה דברים בענין איסור הסתכלות באדם רשע, וכן בספר 'יחי יעקב' שהוא אסור על חס' הגב"ל (להגרי יעקב חיים סופר שליט"א) ג"כ האריך בזה, והובאו הדברים בס' קדושת עיניים להגר"א טויסיג שליט"א, ולא נוכל להעתיק כל הדברים מפני קוצר הגליון, ונציין רק מעט מוסדות הענינים הנדונים שם: א) דברי האחרונים (טרא"ט) כי יחידים ס"א אברהם את עיניו להגרי"ה פלאגי זצ"ל (ועד) לבאר רבותיהו רדיב"ק שלא הסתכל בפני אדם רשע, הרי זה איסור גמור [אינו מדת חסידות]. ב) בדברי המג"א (ס"א כ"ה) דהאיסור הוא רק להסתכל ביותר ולהתבונן, אבל ראה בעלמא מותה והסמ"ע דפליג עליה. ג) בדברי הש"ך (תו"מ ס"ו) בשם ס' חסידים זכינו לדבע"ז צריכים להיות בעיניו של הדיין כרשעים לכן אסור להסתכל בפניהם. ד) בדברי האחרונים האם האיסור להסתכל הוא דוקא על הפנים או על כל הגוף. ה) בענין ההיתר להסתכל בפני רשע כדי לקרבו

ולהחזירו למוטב, והדיוק לזה מפי"ה להרמב"ם (אבות א' י"ב) אמתני' דהוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום. (ו) ביאור מס' ריח דודאים מדוע זהירות בזה מוסף אריכות ימים, כיון דראשית הפגם של החטא הראשון שהביא את המיתה לעולם היה ע"י ראיית העין, כמש"כ ותרא האשה וגו'. (ז) ביאור מס' יזכור לאברהם (תרפ"ח) דהשאלה במה הארכת ימים היתה איך לא נתפס בעוונות הדור, וע"י התשובה שהטעם שהוא נתפס זה כדי לכפר על הרשעים ע"י מצטערים במיתתו, אבל ריב"כ שלא נסתכל בפני אדם רשע ולא היה מחבב, לא היו מצטערים במיתתו ולכן לא נתפס לכפר על הדור. (ח) בענין להשתדל לראות פני חכמים וזוהי מביא אריכות ימים, כמבואר בחגיגה (ה'): ובמהרש"א שם כ' שהוא כרואה פני השכינה, לכך מוסיפין על שנותיו. (ט) בענין דברי הס' חרדים להסתכל בפני גוי יותר חמור מלהסתכל בפני רשע, ע"י דבריהם ותוהו נחת.

ונציג בזה עוד כמה דברים בענין איסור זה, שהובאו בס' באר צבי (ענה"ח ח"א, להגר"צ קרייזר שליט"א) כנפ"מ בין הטעמים באיסור הסתכלות: (א) האם איסור זה קיים גם כאשר המסתכל בו אינו יודע שהוא רשע, [היינו אם צריך להדעיק ולהפרישו מזה, וכן אם צריך לעשות תשובה ע"י]. וברבינו יונה לשיטתו מפורש שגם ככה"ג שהוא לא יודע שהוא רשע, [אכן באמת בהוכחת הרבינו יונה לזה מציחק שלא הכיר ברשעותו של עשו, ידוע כבר שנחלקו בזה קמאי ראשונים ואחרונים, ויש בזה אריכות גדולה ואכמ"ל בזה], ובדברי הט"א בזה שהסתכלות בשוגג אינה מכפה העיניים. (ב) האם מותר להסתכל בפסל או בתמונה של אדם רשע [או אם רואהו בראי], וציין לשו"ת להורות נתן (י"ד, ג) האם למי שהוא בעצמו רשע יש איסור להסתכל בפני רשע. (ד) האם מסתכל משום צורך, או במקום פיקוק"נ, האם איסור זה קיים [אלא שהוא אונס], וידוע המעשה עם מרן החוזה"א זיע"א בשעה שגב, בא לבקר ומרן הקה"י זיע"א שברח משם, וגדולה מזאת ידוע על השרף הקדוש המהיר"ל דיסקין זיע"א שלא הביט בפני העו"ד שבא לייצגו במשפט וכו', ואכמ"ל. והנה ידוע הגדון באוכל נבלות מחמת פיקוק"נ אם יש טמטום, ועי' רמ"א (יריד פ"א, ד) וש"ך (שם) לגבי שני אוכל נבלות, וע"י כנפי יונה לרמ"ע מפאנו כ"ב; קרי"א ובשל"ה (יומא, הל' תשרי ד"ה וכו') ובשו"ת ח"י פעלים נ"ר, סוד ישרים ה', ובס' תורת הילולת (פמ"ב הערה ב') מה שהביא בזה. (ה) איך אפשר להוכיח מציחק שזה גורם לכהיות עיניים, הרי מסקנת הגמ' שהא וזה גרמא ליה, אמנם במדרש איתא טעם זה שנסתכל בעשו כטעם כפ"ע, ועי' גם בטו"א שם, ואכמ"ל.

ויש לדון לפי כל הטעמים הנ"ל במי שחזותו נראה כצדיק אבל אין תוכו כבדו והוא רקוב בתוכו רח"ל, וכן יל"ד מה הדין להפך א' שנראה בחזותו החיצונית ובלבושו כרשע אבל באמת הוא צדיק גמור, [כגון שלאנוס תלשו לו כל סממן יהודי שהוא רח"ל], האם יש ככה"ג בזיון לצלם אלקים, דלכא' מי שידוע את האמת ליכא בזיון, אך יל"ד במי שהתחיל להתקרב ולחזור לאביו בשבשמים, והוא בתהליך של תשובה, אבל עדיין נראה כרשע, האם כיון שהוא הולך להשתנות כבר מותר עכשיו להסתכל עליו, אכן זה נראה פשוט דתינוק שנשבה לאונסו, אף אם לכמה דינים אינו כרשע ואכמ"ל, מ"מ לענין איסור הסתכלות ברשע, זה גם ככה"ג, דסו"ס יש כאן בזיון לצלם אלקים [וכמו שבזיון של אדם באונס הוא גם בזיון], וכמו"כ יש כאן הטעם של איסור התחברות לרשע וזה פשוט.

והנה נבדון הנוכח לעיל האם האיסור להסתכל בפני רשע הוא דוקא בפניו או בכל גופו, יש לציין דבזהיר הל"ל חזו"ן עכ"פ דיש נזק בעיני הרשעים ורא"כ בכגון שהוא עושה מסכה אכתי יש נזק מעיניו. ועדיין לא שמענו מה הדין בשאר הגוף ובמדה טובה היא מרובה מצינו שיש ענין גף בשאר גופו של הצדיק וכמבואר בעירובין (י"ג:) האי דמחזינא מחבראי טפי דחזיתיה לר"מ מאחוריהו.

עוד יש לברר דבר עיקרי בענין זה והוא מהו נקרא רשע לענין איסור הסתכלות, [וחז' מגוי שעליו אסור להסתכל בכל אופן] ובפשט הכונה למי שמוחזק ברשעותו ע"י שוחר בשאט נפש על עבירות ידועות, אבל לא כל מי שנכשל בחטא, אלא רק אם הוא מתייצב על דרך לא טוב, וכדכתיב "יעזוב רשע דרכו" והיינו שיש דרך של רשעות. אכן מצינו בזה דבר חידוש בפלא יועץ ערך ראיה שכ' וז"ל: וגדר אדם רשע הוא עד שאמרו (ס"ח הובא בש"ך) שאין להסתכל בפני הבעלי דינים לפי שאמרו (אבות א' ח') בשעה שעומדים לפניו יהיו בעיניו כרשעים עכ"ל. ומשמע דלאו דוקא רשע גמור. והגר"ח מ"מ שטיינברג שליט"א א"ל ג"כ דהכונה לרשע של התורה דהיינו פסול לעדות וצ"ע. ועכ"פ נראה דשייך כאן הכלל דאין אדם משים עצמו רשע.

והא מהו מצינו עכ"פ שלא להסתכל לפני הנוכח (וזהו וס' חסידים, והובא בהרבה ספרים) וע"י בס' קדושת עיניים פ"ד באריכות.

והנה נראה פשוט דקטן מוצל מכל ענין של רשעות דתשכ"ח הם לעולם גברו 'שלא טעמו טעם חטא'. ואשר על כן אפשר להסתכל בפניהם הטהורות ללא כל חשש. [וידוע דפני הכרוב היו אפי וזו"ר (סוכה ה') ואכמ"ל].

ונסיים בזה בגרר של דרוש דיל"פ שאסור להסתכל על פני אדם כרשע, אלא כל אחד יש לראותו כצדיק. (עי' ערך קדושת לוח).

עוד סיבות לכהיית עיניו של יצחק

והנה בעיקר מה שמבואר בגמ' דסיבת כהות עיניו של יצחק היה משום ההסתכלות בעשו הרשע וקללת אבימלך, בדרך אגב נזכיר בקצרה שזכ"ל מבואר עוד טעמים אחרים לזה, ברש"י כאן הביא מחז"ל ג' טעמים, א' משום עשן של נשות עשו שהיו מעשנות ומקטירות לע"א [ועי' במדרש תנחומא עיי"ח]. ב' מדמעות מלאה"ש שבכו בשעת העקידה. ג' כדי שיטול יעקב את הברכות. ד' ובב"ר (פס"ח, י) נוספו עוד טעמים, שהוא משום שלא יחא יצחק יוצא לשוק והבריות אומרות זהו אביו של אותו רשע, אלא אני מכהה את עיניו והוא יושב בביתו. ה' עוד טעם איתא (שם ט') דיצחק תבע יסורים, משום שאם אדם מת בלא יסורין מרת הדין מתוחה עליו, והקב"ה שמע ונתן לו יסורים. ו' עוד טעם איתא (שם ה') דכהו עיניו משום שהצדיק את הרשע והיינו עשו. ז' עוד טעם איתא במד"ר (שם ט') שזה משום דכתיב "השוחד יעור עיני פקחים", ויצחק לקח שוחד מעשו, אף שיצחק לקח שוחד המותר שעשו היה חייב בכבודו, [וכי"ה במדרש תנחומא], ח' בגמ' ביומא (כ"ח.) יצחק זקן ויושב בישיבה דכתיב ויהי כי זקן יצחק, וכ' הריטב"א דזקן היינו זה שקנה חכמה, והק' והא סיפא דקרא שכהו עיניו, והיינו שמשמע שהוא זקנה כזקני העולם שנחלשים, ותי' דח"ו דמשום זה כהו, דהא כתיב וקוי ה' יחלפו כח, אלא אדרבא מרוב גיליותם בישיבה ותושיה שמתשת כחו של אדם, כבדו עיניהם ולא יכלו לראות, ובשבתם בא הכתוב ולא בגנותם. ט' וברבי"א עה"ת הביא בשם הפסיקתא דבשעת העקידה נפתחו ז' רקיעים וראה הקב"ה, ואמר הקב"ה לא יראני האדם וחי, אך הכהה את עיניו וסומא חושב כמות, ובמד"ר (שם) איתא שמה שהקב"ה לא הרגו הוא כדי שלא יכריע את אברהם ע"ש. ויש לציין מש"כ המגיד מפלאצק ז"ל: ותכחין עיניו מראות שראה והסתכל בשכינה בשעת עקידתו, וקשה מאוד הלא בן ל"ז שנה היה בשעת העקידה ומה שכתוב שכהו עיניו לעת זקנותו דוקא וכו', ואחר אריכות כ"י ועתה יתבאר ויהי כי זקן יצחק ונתוספה בו דעת כדרך זקני ת"ח, אז זכה למדרגת אביו, ותכחין עיניו הגשמיים מראת שנתוספה בו ראיית שכינה, וכהו עיניו מראה גשמית כשרגא בטהרא, ובהו דימה יצחק בעצמו שנתקרבה מיתתו, כמה דאת אמר תוסף רוחם יגעוון (תהלים ק"ד) עכ"ל.

מזהב ומפז - פנינים

על כן ראיתי פניך כראות פני אלקים" מה פני אלהים אחרים אסור אף פני רשע אסור, [א.ה. אמנם בסוכה ה') א"י דהכונה לפניו של מעלה], ומקיש מה פני אלהים אחרים בשביל פיקוק"נ מותר אף פני רשע בשביל פיקוק"נ מותר עכ"ל. ועי' בפנים משנת"א אם בהסתכלות באונס יש נזק, ועוד מבארנו לפי"ז מה דמשה רבינו הסתכל על פניו, שהיה בזה פיקוק"נ.

וברבינו חנני כ' בזה ביאור קו"ל: נ"ל ביאור הכתוב 'ולקחת מנחת מידו' על כן כדי שתרצני ראיתי פניך במנחה זו, כמי שרואה פני השרים והשופטים שהמנהג להקדימם במנחה וכו', ומה שהחניף יעקב לעשו חנופה כזאת מותרת, לפי שהוא לשון כולל שני משמעויות, לשבח ולגנאי, שהרי 'ראיתי' לשון ביוק, כמו 'ביטו ראו ב' (תהלים כ"ב), וכן אלהים לשון ע"ז, ואם ביין הרשע לשון השבח אין לחוש בזה וכו' עכ"ל. ולפי"ז אין כל ראייה שיעקב הביט בעשו וי"ל שזה היה דברי חנופה בעלמא, וכדיבאר הרבינו בחי'.

מדוע האחים לא הכירו את יוסף

כתיב בפר' מקץ (מ"ב, ח') "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו" ובגמ' (ב"מ ס"ל) ביאור בזה משום "שיצא בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן", והדברים לפי פשוטם תמוהים מאד איך משום זה לא בלא העלו בדעתם שזה יוסף, ובפשטות י"ל שזה היה א' מנצי"ה הש"ת. אך האלשיך הק' כ' בזה שהם לא הסתכלו על פניו משום שסברו שהוא רשע, ואסור להסתכל בפני אדם רשע, וזהו "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו" ממנו לא נאמר אלא מפניו, שרק אז הביטו בפניו וראו שזה יוסף. [הפשט בגמ' שבראיה ראשונה לא הכירוהו משום החתימת זקן, ויותר מזה לא התבוננו]. ובספר 'שלמה חדש' (להגר"ש סוכה זצ"ל בפר' ויגש) מוסיף בזה שזה מובן עפ"י המג"א (ס' רכ"ה) שראיה בעלמא מותר, וע"ש עוד מה שביאר בזה קרא (במלכים ב', ג' י"ד) "אם אביט אליך ואם אראך".

הרחק משכנו רע ואל תתחבר לרשע (אבות א' ו')

בברכת המעביר שינה אנו אומרים בכל יום "והרחיקנו מאדם רע", וכ' האבודורם שם שכשם שאנו צריכין לזהר מהציה"ה, כך צריך לזהר מהרשע. וביה"ר שלאחריה אנו אומרים שתצילני וכו' מאדם רע ומחבר רע ומשכן רע, והיינו שלא יהא לנו שום קשר עם רשע, שכל נלמד ממעשיהם, ושלא נלקה עמהם, [כן מצינו בעוד מקומות ששכנות הרשע מויק, כמו 'אוי לרשע ואוי לשכנו, וכן א"י דכ"י שהיה אברהם עם לוט לא דבר איתו הקב"ה] ובכל מה שנתבאר באורך בביאור 'אסור להסתכל בפני רשע', נבין טפי נחיצות בקשה זו, ונוכל לכוון בה יותר, שלא נהיה ח"ו בדרך חטאים ובמושב לצים אפי' אם לא נעשה כמעשיהם, ונוכה תמיד לקרבת אלקים לי טוב, עדי נוכח במהרה שכל הרשעה כולה כעשן תכלה, אמן.

שובי ונחזה בך

כתיב (שה"ש ד, א') שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך, בס' דנא פשרא על שה"ש (ולבעל השבט מוסר) פ' בזה ע"פ משאח"ל אסור להסתכל בפני אדם רשע, ולכן אמר שובי שובי בתשובה ונחזה בך בפניך, שעד עכשיו לא היינו יכולים להסתכל בפניך בהיותך רשע רח"ל.

מדוע המנח"ח לא הביט במי שנכנס אליו

הגאון הרב מטשעביץ זצ"ל סיפר על בעל המנחת חינוך זיע"א שזוהי לא חדר פנימי בביתו, וכל מי שרצה להיכנס בחדר זה היה צריך לנקוב בשמו, ורק כשהכירו היה מרים עיניו אליו, וכאשר לא הכירו לא היה מבט בפניו, רק היה מדבר עמו בלא לראותו, וזאת מהזירותו שלא לראות אדם רשע. ובפ"א סיפר שהמנח"ח לא היה מסתכל חוץ לד' אמותיו. כ"כ גדולה היתה זהירותו. [הובא בס' שר התורה']

מה היה רע בעיני אברהם

כתיב (לעיל כ"א, י"א) וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו, ובחז"א בפני דוד כ' לפרש בזה ע"פ מה דאיתא בגמ' (ב"מ ס"ג, ב' י"ד) "אם אביט אליך ואם אראך".

באר בשדה - שטפנשט

המסע ההיסטורי ליאס

לקראת ההילולא של האדמו"ר הראשון משטפנשט זי"א לקראת הישורת האחרונה

נקודות ציון בהם נבקר / חלק ג'

בבית העלמין הישן של יאסי נשתמרו מצבות יהודיות עתיקות מן המאה ה-15. כעיר בעלת חשיבות מסחרית וצבאית, היוותה יאסי נקודת מוקד למלחמות וכיבושים. היא נכבשה, נהרסה ונבנתה שוב על ידי טאטארים תורכים רוסים ורומנים. היהודים שנדדו ונמלטו מארצות הגזירה בפולין ואשכנז, תקעו יתד ביאסי ותרמו מהונם ואונם לגידול העיר והתעשרותה.

אולם הגורל היהודי המר דרך אחריהם. בשנת ת"ח (1618) נקלע ליאסי החוקר הנודע יוסף שלמה צלמדיג, לאחר שנמלט מפולין. ובשנת 1652 פרצו ביאסי פרעות נגד היהודים שברחו מחמת הקוזאקים המורדים של הצורר בוגדן חמלניצקי ימ"ש, וקיוו למצוא מקלט מבטחים במולדאביה.

בשנת תק"כ (1660) נתקבל לרב הקהלה ביאסי ר' נתן נטע האנובר, המחבר המפורסם של ספר הזוועות מימי גזירות ת"ח ות"ט - "בין מצולה" - ובשנת תקמ"ג (1683) פגעו בו נוסעי הצלב שהציפו את אירופה ורצחו אותו נפש בקהלת ברוד ההונגאריה. בשנת תקע"ו (1716) בימי שלטונו של מיכאל ראקוביטאס, פרצה ביאסי המגיפה המדבקת של "עלילת הדם", וזה עלה ליהודים במחיר נורא, בית הכנסת של הקהלה הועלה באש וההמון הפרוע התנקם ביהודים.

בשנת תרל"ט (1879), כאשר יאסי שימשה בירת רומניה, והעיר הפכה למוקד של סכסוכים פוליטיים בעקבות "ההסכם הברלינאי" - נפל שוב היהודים לקרבן, עקב התסיסה הרומנית הלאומית.

בשנת תרצ"ח כאשר השלטון ברומניה נתפס בידי המפלגות האנטישמיות, ניסה מנהיגם צמא הדם, פרופיסור קוזה, שהיה תושב יאסי, לערוך פרעות ביהודי העיר. אבל בפעם זו לא עלתה לו המזימה הזדונית, כי בהשורה על אודות הכנת הפוגרום הגיעה לראשי הקהלה היהודית בעוד מועד ומיד נתארגנה "הגנה עצמית" יהודית, שבראשה התייצבו הקצבים של יאסי והם גירשו בסכיניהם את גזירי הפורעים שהתקברו אל "הגשר האדום", אשר היווה את שער הכניסה לאזור היהודים, אשר בו התגוררו אז כחמישים אלף נפש כמחצית האוכלוסייה של העיר.

קבר האחים של 18 אלף הקרבנות בבית העלמין החדש

בית העלמין החדש של יאסי נשאר אז לפליטה - ובו הוקמה לאחרונה מצבת זכרון על קבר האחים של קרבנות הטבח הזוועתי. כאשר אלפים רבים נוספים טמונים בפאדולואי ובטרגו פרומוס ערים סמוכות.

ביום ה-26 ביוני 1966 (סיון תשכ"ו) במלאת 25 שנה לטבח היהודים ביאסי, נערכה תפלת אזכרה ליד מצבת הזכרון, לקרבנות הרצח האכזרי, בעתונות הרומנית הופיע דו"ח תמציתי זה לציון המאורע:

ב-26 ביוני מלאו 25 שנה מאז נרצחו יהודי העיר יאסי, הטבח אורגן על ידי המשטרה הפאשיסטית של אנטונסקו בהדרכת הגיסטאפו (הבולשת הנאצית). לרגל מחצית יובל לשואת יהודי יאסי נערכה בבית העלמין של העיר ליד קבר האחים של הקדושים אזכרה רבת משתתפים. היא אורגנה על ידי הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה, ועד הקהילה ביאסי ובהשתתפות רבנים ונציגי קהילות יהודיות מכל הארץ. כן השתתפו

מצבת האדמו"ר רמ"ז טווערסקי ובנו האדמו"ר השלישי מבאהוש

מצבה בבית הכנסת 'זואהל' שבבית העלמין

אנדרטה לזכר נרצחי הרכבות בכניסה לבית הכנסת אורה ישראל מאפטא

אהל הרבנית אשת רמ"ז טווערסקי בת אדמו"ר מבאהוש

המסע ההיסטורי הגדול לרגל הילולת ה-154 של האדמו"ר הראשון משטפנשט, עומד לרשות השנה שיאים חדשים שטרם נראו עד כה, כאשר המשתתפים יזכו לסייר ברחבי יאס והמקומות הקדושים הסמוכים לה, וחבליה ההיסטוריים כמו בסרביה טרנסניסטריה שכיום משויכים למולדובה, שם יחשפו לגדולי ומאורי החסידות שנטמנו בין רגביה, אשר מזה עשרות שנים נעלמו מהעין. במקביל, יתפתח המסע בחזרה לליבה של רומניה הקדומה ותגיע לעיר בירתה העתיקה היא העיר יאסי, ממנה יפנו המשתתפים לגלילתיה הנישאות ויגלו את קבריהם של גדולי ומאורי החסידות שפעלו בה במאות שנה האחרונות.

גולת הכותרת של המסע יהיה הביקור המרגש ברוב עם בבית העלמין הגדול בעיר יאס, שם טמן ספון האדמו"ר הראשון משטפנשט הרה"ק רבי מנחם נחום פרידמן זי"ע, אשר כל המשתתפים יזכו לפקוד את ציונו בעיצומו של יום ההילולא ה-154 שלו וישתתפו במעמד התפילה המרגש בראשות רבנים גאונים וגדולי תורה לצד אישי ציבור ושרידי שואה משומרי הגחלת של יהדות רומניה בימינו.

בית העלמין עצמו, שהינו מהעתיקים ברחבי רומניה, בו נטמנו למעלה מ-100 אלף קברי ישראל ועשרות קדושי עליון וארזי הלבנון, ביניהם יזכו משתתפי המסע לסייר בליווי הדרכה והסברי רקע מרתקים, תוך כדי עלייה מעגלית, שדרה אחר שדרה, עדי הגיעם לאוהל המקודש של קברו הגדול של האדמו"ר הראשון משטפנשט, אשר בפסגתו, שם יזכו לשפוך את צקון לחשם ולקבל את הבטחתו המופלאה, כי במקום הזה "פועלים ישועות בניקל".

בנוסף יפקדו את מקום קבורת 24 אלף נרצחי הרכבת ממלחמת העולם השנייה, אשר קידשו שם שמים רבים ונהרגו על קידוש ה' על ידי הנאצים ומשתפי הפעולה הרומניים, ימ"ש.

התרגשות רבה אופפת את ציבור המשתתפים עם היוודע מסלול הנסיעה המיוחד, אשר מלבד החוויה המרתקת שתלווה אותם לאורך כל הדרך בכלי הרכב המפוארים והאבטחה הרשמית, הם יזכו ללא ספק לאחד המסלולים הנדירים שהתקיימו אי פעם ברומניה ההיסטורית, אשר תחזיר אותם ארצה עם רשמים שלא יימחו שנים ארוכות לאחר מכן.

יאס / דיוקן של קהילה / רבנים דמתא / בתי כנסת ומקומות הקדושים

יאסי - קהילה יהודית רוויית פורענויות מרכז הפורעים האנטישמיים ברומניה אחת הקהילות היהודיות הגדולות והעתיקות ברומניה - והיא נתפרסמה בעיקר כמרכז התנועה האנטישמית מתוצרת רומניה. שם גם נערך לעת מהלכה של מלחמת העולם השנייה הפוגרום האכזרי בנוסח "פרימיטיבי" מובהק - 18 אלף יהודים נטבחו לעיני השמש בידי "משמר הברזל" הרומני, והכובשים הנאציים רואים ושמים.

קורות האימים של קהלת יאסי - בית העלמין הישן

יאסי שוכנת על אם הדרך ממזרח אירופה לדרומה, והיא שימשה מאז ומתמיד צומת של סחר בין פולין וטורקיה.

האדמו"ר מסקולען על ציון הרה"ק
רבי ישעיה שור זצ"ל

חלקת רבני יאס ממשפחת גאוני טויביש

חלקת רבני יאס גאוני טויביש, הרא"מ והרש"ש
חמיו של הרה"ק ר' מרדכלה מנדבורנא

מצבת קדושי הפוגרום הסמוך ליאס

מצבת הרה"ק ר' יוסף לנדא

קדושי הפוגרום הסמוך ליאס

אהל האדמו"ר'ם הריסער-טריסק-
הוצעלס ובנו האדמו"ר השלישי מבהאוש

אהל האדמו"ר רב"צ מושקוביץ מפאדולואי

אהל רבני יאס - משפחת ווארהמן

מצבת ליקוט עצמות מבית העלמין העתיק
בטאטאראש ובהם "פרנס הדור רבי מיכל דניאל"

קבר נרצחי הרכבות

מצבת זכרון לנרצחי הרכבות

בני המשפחות השכולות ורבים מתושבי יאסי.

הרב הראשי לרומניה, הרב דוד משה רוזן, נשא האזכרה והעלה על נס את העבר העשיר של קהילת יאסי כמרכז של התרבות היהודית ואת תרומתם של יהודי יאסי לפיתוחה של העיר בכל השטחים. בתום האזכרה אמר הציבור כולו "קדיש" - - -

לציון יום הזכרון נרשמו מחדש תיאורים מסמרי שיער ממחזות הזוועה ביאסי:

ביום הששי לפנות ערב, בהתקדש ליל השבת, החל "משחק הדמים"... לגיונרים רומניים התנפלו על בתי היהודים והוציאו כמה מאות איש, שנחספו חיים לבית המטבחים בחוץ לעיר. שם נטבחו כולם בנסיבות סאדיסטיות ביותר, גופות היהודים הנרצחים נתלו על קולרים, ועל הגוויית המכותות הוחתמו החותמות "בשר כשר"...

בשבת בבוקר נפתח הצייד הגדול על היהודים וכשלושים אלף מבני הקהילה ביאסי, אנשים נשים וטף, נדחקו יחד לתוך החצר הגדולה של המשטרה הרומנית המקומית... הלגיונרים השתעשעו ביריות חיות לתוך ההמון היהודי הצפוף, ורבים נהרגו ללא אבחנה... בנוסף לכך בחרו השוטרים הגרמניים, בהדרכת קצינים גרמניים, באישי הקהילה, רבנים עסקנים, תלמידי חכמים ומלומדים, ורצחו אותם לעיני הקהל וגופותיהם הושלכו לתוך בורות האשפה...

ביום הראשון בבוקר חטפו הלגיונרים כמה אלפי יהודים ואירגנו עבורם "רכבת המוות", שנסעה במשך יומיים הלון ושוב בקו הקצה בין יאסי ותחנת פודוליי. היהודים נדחקו לתוך קרונות של מטעני בהמות, עד 250 נפש בכל קרון, וכך הם נחנקו וגוועו ביסורים שלא יתוארו...

אפרותיהם של כל אלה הקדושים נאספו מכל פינות העיר יאסי וסביבותיה, ומוזה נצטבר והוקם "גל הזכרון" החדש בבית העלמין של יאסי

להלן נביא תיאורים ואיזכורים קצרים על מעט מגאוני תבל הטמונים ביאסי, ושאת קבריהם נזכה לפקוד ולהתפלל בזכותם.

אהל הרה"ק רבי מרדכי זושא טווערסקי הריסער רבי מהוצלעס, ולידו בנו הרה"ק רבי דוד טווערסקי האדמו"ר השלישי מבהאוש, אהל הרה"ק רבי חיים רבינוביץ רבה של יאס בתקופת השואה, אהל האדמו"ר רבי בן ציון מוסקוביץ האדמו"ר מפאדולואי, בת מרן הבית הלי מבריסק ובני משפחת משפחת פאקאר, האדמו"ר רבי מנחם נחום מרגליות שכיהן כרב בבית המדרש שטפנשט ביאס, האדמו"ר רבי יעקב קאפל הגר מפאשקאן בן רבי משה צבי מסטאוויניץ, הרה"ק רבי שמואל מווארחיווקא, הרה"ק רבי יוסף יוסקא מוואלשסטק מקום המסוגל לפקידת עקרות ולהסרת עיכובים של ממש. מצבת הנגיד הבנקאי המפורסם רבי מיכל דניאל אשר בזכותו רבים מגדולי עולם קבעו מושבם בעיר יאס. הגאון רבי ישראל גוטמן והגאון רבי שלום גוטמן רבני העיר יאס ור"ב של הרה"ק מרוז'ין, הגבאי המפורסם רבי וועלוועל גבאי שהגיע יחד עם הרה"ק משטפנשט לעיר יאס בעת חוליו האחרון ממנו לא קם, והגבאי נשאר לגור בעיר יאס ולתפעל את חלקת הציון להמוני חסידי שטפנשט. וכן נזכה לפקוד את קבר החתן והכלה שנספו מפגז בחצר בית הכנסת מאפסא ביאס, מקום בו ביקר מרן הבעש"ט הקדוש והתבטא בסגולת המקום המסוגל למנוע פרעות ופוגרומים, הרה"ק מבראדיטשוב אשר השיב עטרת בית המדרש העתיק ליושנה, והרה"ק מרוז'ין אשר ערך בבית המדרש הזה את שולחנו הטהור.

רבי ישעיה שור (תקל"ט - תרל"ט) אב"ד יאסי

נולד בשנת תקל"ט בערך בעיר מיקיליניץ לאביו רבי משה שור זצ"ל מגזע משפחת שור המיוחסת נכד להרב בעל תבואת שור ולאמו הרבנית הצדקת מרת נעכא ע"ה בת הרה"ק רבי יהודא אריה לייבוש ממיקיליניץ זי"ע מתלמידי מרן הבעש"ט הק' זי"ע א.

בצעירותו ינק תורה וקדושה וטהרה מאביו הגדול וזקנו הנ"ל ואח"כ התקשר בעבודתו אהבה לרבו המובהק רבי מרדכי מקרעמניץ זי"ע בן רבי יחיאל מיכל מזלזטשוב זי"ע, ורבו הק' הנ"ל העיד עליו שלומד תורה לשמה. ואף שלחו לתהות על קנקנו של חתנו הרה"ק רבי אהרן מקרלין זי"ע בעמ"ח ספר בית אהרן לפני קשרי השידוכין, כמו"כ הסתופף בצלם של הרה"ק בעל 'אוהב ישראל' מאפסא זי"ע, הרה"ק בעל 'אהבת שלום' מקאסוב זי"ע, והרה"ק בעל 'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע.

את ביתו בנה בזו"ר עם בתו של הנגיד רבי זאב מטרנירידה ז"ל ובזיוו"ש נשא את בתו של הרה"ק רבי יוסף יאסקא זי"ע בהרה"ק רבי מרדכי מקרעמניץ זי"ע רבו המובהק.

נתפרסם בגאונות וחריפותו ונהג את נשיאותו ברמה והרכיץ תורה לחלמידים שנקלחו אליו.

זכה לזקנה מופלגת נפטר זקן ושבע ימים כבן מאה שנה, ביום

ערב שב"ק כ"ז אדר תרל"ט ומנו"כ בעיר יאס.

בשעת הלוייה של זרקו שועלים קטנים של הגוים אבנים על ארונו והיו פרעות גדולות. בשנת פטירתו קראו כל העיר לילדיהם בשם 'ישעיה' על שמו

רבי אהרן משה ב"ר יעקב טויבש (תקמ"ז - תרי"ב) אב"ד יאסי

נולד בשנת תקמ"ז בלכוב לאביו הגדול בתורה רבי יעקב.

למד בנערותו בבראד אצל רבי צבי הירש העלער הידוע בשם רבי הירש חריף מח"ס טיב גיטין עמ"ס גיטין.

בהגיעו לפרקו נשא את בת הגאון רבי יצחק אייזיק ב"ר שמואל וואהל זצ"ל מפרעמישלא מגזע הגה"ק רבי יחיאל מיכל אב"ד פרעמישלא זי"ע.

בתק"פ נתקבל לאב"ד סניאטין ושמו יצא לתהילה בכל הארץ.

בתקצ"ו התקבל לרב בבאניהאד ובתר"ב נתקבל לאב"ד ביאס.

הרים כבוד וקרן התורה בכל מדינת רומניה, מבית מדרשו יצאו גדולי הדור וגדולי ישראל הריצו אליו ספיקותיהם להלכה למעשה.

גאון עולם וכל הש"ס עם כל הראשונים היה שגור בפיו כמעט לומר בע"פ, לצד שליטה בתורת הסוד.

ביתו היה פתוח לרוחה וכמה פעמים הוא בכבודו ובעצמו שימש האורחים והאכילם והשקם בידיו.

נפטר בי"א תמוז תרי"ב.

לידו נטמן בנו הרה"ק רבי שמואל שמעלקא טויבש חמיו של הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא ואבי שושלת נדבורנא.

החוזר רבי יצחק משה מיאס (- תרכ"א) החוזר של הבעל התניא רב ומשפיע חסידי ביאסי

כיהן כרב מורה הוראה וכמשפיע לחסידי חב"ד ברומניה ובחבל בסרביה הסמוכה לה, למד אצל רבי משה ווילענקר, ורבי לייב מטערקעש מאהליב (הוא ר' בעל היסורים הקבור בצפת).

בביקור הרה"ק מרוז'ין ביאסי בשנת תקצ"ד התאכסן בבית הגביר המפורסם רבי מיכל הניאל, ותיכף כשנכנס להבית וכל גדולי העיר עמו שאל איפה הר' יצחק משה. השיב לו הגביר הנ"ל כי הוא אסור לבא לביתו... אז עמד הרה"ק מרוז'ין ואמר: א"כ גם לי אסור לבוא לביתכם, ורצה לצאת מביתו, אבל בעה"ב הפציר בו, ותיכף רצו והביאו את ר' יצחק משה.

מצבת רבי זלמנא הכהן רבה של יאס לפני כ-250 שנה

מצבת הגאון רבי בנימין רבינוביץ אבד"ק ואסלודי

מצבת 'מפרנס עניים' ה'דרכי אמונה' רבי יוסף דוד הכהן זצ"ל

רבי יוסף לנדא אב"ד יאסי בעל שו"ת "ברכת יוסף"

נלב"ע כ"ד מר-חשוון תרי"ד, ומנו"כ בכביה"ח בעיר יאס

הגה"ק רבי יוסף לנדא זצ"ל, מלבד גדולתו הגאווית בתורה והלכה, היה מיוחס מגזע רם ונישא של רבנים גדולי עולם ומצוקי ארץ.

מגיל צעיר התמסר ללימוד התורה ועל עומק וגודל יגיעתו בעסק התורה מסופר, שבעקבות התמדתו ושקדנותו הרבה והיותו מדיר שינה מעפעפי ומעמיק תדיר עיינו בספרי תלמודו, חלו ונפענו עיניו וראייתו נחלשה מאד ורק על פי נס זכה להתרפא.

בהיותו בן חמש-עשרה שנים נלקח כחתן לבתו של אחד מחשובי העיר הגדולה בישראל בארדיטשוב. שם זכה לקירבה יתירה מסגנון של ישראל רבה של בארדיטשוב, הרה"ק רבי לוי יצחק, בעל ה"קדושת לוי". כן נסע לצדיק הדור הרה"ק רבי ברוך ממעוז'בו' זצוק"ל.

כשנפטרה זוגתו, נישא שוב עם בתו של רבי זאב כץ מויניצא שבמחוז פודוליא.

בנוסף על גדולתו הרבה בתורה, נודע ונפרסם רבי יוסף לנדא גם כאיש צדיק וקדוש ומורם מעם.

בכל שנה היה האפטער-רב שובת שבת אחת בעיר ליטין, והיה מכבד מאוד את רבי יוסף כרב דמתא, ולאחר התפילה היה מתארח בביתו לקידושא רבא.

לאחר פטירת הרה"ק מאפטא זצוק"ל, דבק רבי יוסף בכל עוז במרן הס"ק מרוז'ין.

בהיותו כבן כ"ב שנה עלה לכהן כרבה של קהילת ליטין ברוסיה.

בשנת תקצ"ה, אחרי שהפצירו בו מאד הסכים לקבל על כתפיו את עול ההנהגה של העיר יאס, בראשה עמד כ-20 שנה.

עם השתקעותו של רבי יוסף ביאס, חלו תמורות מפליגות לטובה בחיי הדת בעיר ובכל חבל רומניה.

נפטר ביום ו' עש"ק פ' חיי שרה, כ"ד לחודש חשוון, תרי"ד. באותו יום נפטר גם כעבור שנים ארוכות חתנו ומ"מ ברכנות הגאון רבי ישראל גוטמן אב"ד יאס

מצבת הרה"ק רבי שמואל מווארשיצקא תלמיד המגיד הגדול ברקע נראה אהל שטפנשט

מצבת ליקוט עצמות מבית העלמין טאטאראש ובה הרבנית אשת הרה"ק מאפטא, אשת הדרכי אמונה, אשת הרה"ק רבי יוסף לנדא, אשת הרה"ק רבי יוסף יוסקא, ועוד

מצבת בנו של ה'חוזר' הרה"ק רבי דב בער רבינוביץ מפאלטישען-יאס

מצבת הרה"ק ה'חוזר' רבי יצחק משה "שיצק מים על יד הרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי"

מצבות מספרות

מאוצ'היי שיל'ה' אבד'ה' יעקב סלמון שלי'ה' א' ר' דודו של רבי בצלאל כץ

חכמי
רומניה

ציון הסמיכת חכמים באיסטנבול,
דודו של רבי בצלאל כץ

שער הכניסה העתיק לבית העלמין ביאס

הגאון רבי בצלאל כ"ץ זצ"ל אב"ד יאס וה"חכם באשי" לארצות רומניה נפטר כ"ה חשון תק"ד ומנו"כ היה בבית העלמין היהודי העתיק בטאטאראש יאס, מקום קברו לא נודע

תולדותיו

הגאון רבי בצלאל כ"ץ זצ"ל. היה בנו של הגאון הגדול רבי ישעיה כץ מבראש, שהיה אחיו של הגאון הגדול רבי נפתלי כץ בעל 'סמיכות חכמים', שניהם היו בניו של הגאון רבי יצחק אבד"ק סטעפיץ. וכך כותב עליו הביבליוגרף הגדול רבי אהרן וולדן בעל ה'שם הגדולים החדש' (נפטר בכ"ג תמוז שנת תרע"ב): רבי בצלאל כ"ץ הוא המאור הגדול הגאון המפורסם בדורו, אב"ד ור"מ דק"ק יאסי והמדינה, בן הרב הגדול רבי ישעיה כ"ץ אחיו של רבי נפתלי הכהן הגדול מפוזנא בעל ה'סמיכת חכמים' והוא אחיו של הגאון המקובל מוריניו רבי משה כ"ץ מפרמיסלא מחבר ספר 'מטה משה'.

(בשנת ת"פ?) אחרי הסתלקותו של הגאון ר' פתחיה לידא אב"ד יאסי (אודותיו בגליונינו באר בשדה מספר 280), מינו התורכים כ'חכם באשי לארצות הרומניות' (תואר שעבר בירושלם) את הגאון רבי בצלאל הכהן בנו של הגאון רבי נפתלי הכהן אשר שימש בקהילות אוסטרוג פוזנאן ופראנקפורט - דמיין, אולם שליט

ובשנת תקס"ט קיבל את המשרה אחיו הגאון רבי ישעיה אשר היה האחרון בתפקיד זה, בשנת 1834 תקצ"ד התבטלו המשרה והתואר גם יחד. לפי אחת הגרסאות הרי שכתוצאה מהמחלוקת הממושכת התבטלה המשרה והתואר של ה'חכם באשי'.

נפטר בשנת תק"ד ומנוחתו כבוד בבית החיים העתיק ביאסי ככה"נ בבית העלמין טאטאראש שברחוב צירק, בית העלמין אשר נחרב ונהרס בימי צר ומצוק ביום ט' באב תש"ג, בספר 'כתובות מימי הביניים והמודרניות מרומניה' - העיר יאסי, - מצבה 69 מצאנו מציאה היסטורית, את הכיתוב שהיה כתבו על מצבת רבי בצלאל כץ זצ"ל.

על מצבתו נחקרו השורות כדלקמן:

פ"נ

המה"ג המופלג אב"ד

מו"ה ר' בצלאל

בן מו"ה ר' ישעיה הכהן

נפטר כ"ה חשון תק"ד לפ"ק

תנצב"ה

מולדובה לא הכיר בו בשל תלונה שהגישו נגדו בעלי המלאכה היהודיים.

לאחר פטירתו [ואולי קצת לפני פטירתו] מילא את מקומו בנו רבי יצחק בשנים תק"ג - תקל"ו (1743-1776) שקיבל גם הוא כאביו זצ"ל את התואר 'חכם באשי לכל הגילדות היהודיות בארץ' מטעם השלטונות הרומניים וגם קהילות ואלאכיה נתחייבו לציית לו.

בשנת תקכ"ד-1764 העניק לו הנסיך קונסטאנטין-וודא את הזכות לגבות עמלת תשלום מס הנגבה בעת אירוסין, נישואין, וגירושין, ולקבל תרומות קבועות מכל ראש משפחה במקום ההכנסה ממס הבשר, הדבר הביא למחלוקת בינו לבין בעלי המלאכה, בימים ההם התחילה להתפשט בקרב ישראל ביאס תנועתו של 'יעקב פראנק' שר"י, והחכם באשי השתדל אצל ה'פחה' שיאסור על כניסתם של הפראנקיסטים למולדובה.

אחר פטירתו של ר' יצחק פרצה מחלוקת בדבר ממלא מקומו שנמשכה 13 שנה, לבסוף אושר מחדש כ'חכם באשי' הגאון רבי נפתלי בנו של רבי יצחק,

באר בשדה - שטפניש

תקציר על גאוני יאס

בבואינו לכתוב על גאון מתקופה קדומה בחיי יהדות יאס רומניה, חובה עלינו לתת מעט רקע, בגלוינונו משבוע שעבר (מספר 359) הסרנו את הלוח קמעה מאחד מגאוני יאס מלפני 263 שנים, שנת תקי"ב, ה"ה הגאון רבי זלמניא הכהן שנסתלק בכ"ט מרחון תקי"ב, עתה אנו חושפים רב קדום יותר שנסתלק 8 שנים 41 ימים לפני ה"ה רבי בצלאל כץ שכינה כחכם באשי וכרב הראשי הרשמי של העיר יאס שהייתה עיר הבירה של נסיכות מולדובה בין השנים שכ"ד-תרי"ט (1859-1564).

בגלוינונו (מספר 280) בעת שכתבנו על הגאון רבי פתחיה לידא זצ"ל אבר"ק יאס ועוד כמה קהילות הבאנו סקירה קצרה אודות ההיסטוריה של רבני וחכמי העיר יאס ויש בנותן טעם להביא את הפתיח למאמרינו מאז: מאמרינו דנן עוסק באחד מרבניה הקדומים של העיר הגדולה לאלוקים - יאס, אשר הרה"ק מאפטא זצ"ל התבטא עליה בבואו לכהן בה ברבנות יא"ס, כי יאס ר"ת סוף ארץ ישראל, בגלוינונו באר בשדה הבאנו בעבר תיעודים רבים על רבני העיר יאס, עוד מלפני 430 שנה ומעלה, הראשון שהוכרזו וכתבנו עליו בארוכה הוא רבי שלמה בן ערבי (ארויה), מי שכינה לערך משנת שמ"ט למשך 40 שנה, (באר בשדה 252), כמה שנים אח"כ מוצאים אנו את היש"ר מקאגדיה אשר בשנת שנ"א לערך הגיע לקנות חכמה ודעת מפי רבי שלמה בן ערבי (ארויה), עד שהמשיך בדרכו למקומות נוספים, (באר בשדה 252, עמוד 10), אם נקבל את המחקר כי רבי שלמה בן ערבי כיהן 40 שנה ביאס, הרי שיתכן ויש לנו המשך ישיר לשושלת רבני יאס, כאשר אנו מתודעים לרב ומקובל נוסף בעל שיעור קומה שמצא כר נרחב לפעילות תורנית וכוונת רב ליהודי יאס בדמות הגאון המקובל רבי נתן נטע הגבור הי"ד זצ"ל המפורסם בסידורו 'שערי ציון' [יוון מצולה ועוד] שאף נדפס ביאס בתר"ג, את רבי נתן נטע מוצאים אנו ביאס משנת ת"כ לערך, ויש אומרים כי הגיע ליאס כדי ללמוד תורת הנסתר מפי רבי שלמה בן ארויה הנ"ל, כהונתו הייתה בבית הכנסת הגדולה ה'שילהויף' ביאס, המוכר כיום כהאפטע שוהל, (באר בשדה 241), עתה (בגלוינונו זה 280) מביאים אנו מעט מתולדותיהם בגאון רבי פתחיה לידא זצ"ל שכינה ברבנות יאס בתנ"ב (או בת"ע), את האמת לא נכחה, כי סדר השנים ותולדותיהם בפרוטרוט עדין לא נחקרו די צרכם, ויתכן ולא ירדנו לחקר האמת ההיסטורית, וזאת בשל חוסר פרטים ובמאמרים מחקריים ועובדתיים על גאוני רומניה וחכמי יאס, ועוד חזון למועד לעשות סדר וצדק היסטורי עם אותם גאוני וחכמי רומניה, שרבים מהם נעלמו ונשכחו במרוצת הדורות.

מוסד ה'חכם באשי' בנסיכות מולדובה - רומניה

זכה בתפקיד המיוחל. היהודים לא היו מרוצים מ'החכם באשי' החדש, ערערו על ידיעותיו בהלכה והדיחו אותו מתפקידו כאב בית הדין הרבני. בלחץ הקהילה היהודית ומשפחת הכהן, שתבעה לעצמה את התפקיד, הודח האיש מרדכי עכבור שנה ממינויו והשליט אילץ את החרון להשיב לו את התפקיד. עובדה זאת מופיעה בזכרונותיו הכתובים של החרון 'קסריה'. במקומו של מרדכי בן משה חיים התמנה ל'חכם באשי' הגאון רבי נפתלי בנו של החכם באשי האחרון רבי יצחק הכהן. רבי נפתלי, כיהן משנת תכ"ח עד הסתלקותו בשנת תס"ט. בתקופת רבי נפתלי התפתח ויכוח ומאבק עם החסידים שמספרם בנסיכות מולדובה גדל בהתמדה. בשנת תס"ד קיבל רבי נפתלי אישור מהשליט למנות שוחטים רק מבין ילידי הארץ, דבר שהיה מכוון נגד החסידים, שמרביתם היו מהגרים מתחומי גליציה, פולין ואוקראינה. את מקומו של רבי נפתלי ירש אחיו (כנראה שבנו, ר' אברהם ונכדו הקטין נמצאו לא מתאימים), רבי ישעיה נפתלוביץ'.

על מוסד החכם באשי

מוסד ה'חכם באשי' שימש להסדרת היחסים בתוך הקהילה היהודית ובין הקהילה לבין השלטון הכללי. ה'חכם באשי' היה פטור מתשלום מיסים, והותר לו להרוויח מעריכת קידושין, אירוסין וגירושין לפי המנהג היהודי. מוסד ה'חכם באשי' היה זכאי לגבות 'לאר' אחד מכל ראש משק בית ולהיות בורר במחלוקות בין יהודים. המתדיינים יכלו לערער על פסיקות ה'חכם באשי' בפני החרון הגדול.

החכם באשי ארגן גם את גביית המס על השחיטה הכשרה, ה'אבאלה'. ההכנסות הופנו להחזקת מוסדות הקהילה היהודית.

ביטול המוסד

היה זה בסביבות השנים תקנ"ח-תקס"א היגרו יהודים רבים מגליציה, פולין ואוקראינה אל נסיכות מולדובה, רבים מהמהגרים האלה היו יהודים שהשתייכו למחוזות ה'חסידיים' וחלק מהם היו יוצאי חבל ה'סודיטים'. עם גידול חלקם של החסידים בתוך הקהילה היהודית של מולדובה, תבעו אלה מינוי רבנים ושוחטים חסידיים, אך מוסד החכם באשי התנגד.

בשנת תס"ד קיבל החכם באשי רבי נפתלי רשות מהשלטונות למנות רק שוחטים ילידי מולדובה ובכך החרף הסכסוך עם החסידים, שמרביתם היו מהגרים. עם מינויו של רבי ישעיה נפתלוביץ' (אחיו של רבי נפתלי) לתפקיד החכם באשי, בשנת תס"ט, התחילו החסידים במאבק נגד המוסד בטענה שרבי ישעיה לא מתאים, הן בגלל מיעוט ידיעותיו בהלכה והן בגלל תכונותיו האישיות. היהודים החסידים, בהנהגת הבנקאי הנודע ר' יחיאל מיכל דניאלס (אודותיו כתבנו ב'באר בשדה' גליון מספר 103 ונשנה אודותיו בגליון 354), הגישו בשלהי שנת תצ"א - תביעה להדחת החכם באשי תוך האשמתו בעושה העדה. החסידים התחייבו לשלם את המיסים אם השוחטים יהיו מבין אנשיהם ולא מינויים של רבי ישעיה נפתלוביץ'. באותה תקופה קבעו נציגי השלטונות הכיבוש הרוסי את התקנון האורגני לנסיכות הרומנית. פרט זה נוצל בידי בני הקהילה היהודית, והם ביקשו על סמך החקיקה החדשה, את ביטול מוסד ה'חכם באשי' ומתן חופש התארגנות קהילתי, מה שאכן גרם בסופו של דבר לביטולו של מוסד ה'חכם באשי' בשנת תצ"ד.

בהיותו מדברים וכותבים אודות הרב החכם באשי של רומניה מוסד שהיה קיים בנסיכות מולדובה, ראינו להתעכב מעט אודות התפקיד ופועליו.

התפקיד והכינוי 'חכם באשי' הוא מקביל למה שמוכר בימינו כ"הרב הראשי". מקורו של התפקיד והכינוי הוא בממלכה העות'מאנית-טורקיה.

החכם באשי (בטורקית עות'מאנית: *חאכימבאשי*, 'ההמקשי'; בתרגום מילולי: 'ראש החכמים') היה התואר שניתן לרב הראשי של קהילה יהודית ברחבי האימפריה העות'מאנית. ה'חכם באשי' של קושטא (איסטנבול) הוכר בצו מלכותי כרב הראשי של כלל היהודים באימפריה העות'מאנית. הוא נחשב למייצג היהודים בפני השלטון ובאמצעותו העביר השלטון את דרישותיו לכל הקהילות היהודיות ברחבי האימפריה.

מי שהחל בתפקיד הרם והנישא של החכם באשי הראשון של נסיכות מולדובה היה הגאון רבי נפתלי הכהן, שהיה הראשון והמייסד של שושלת ה'חכם באשי' במולדובה-רומניה שבאו בעקבותיו, כולם, פרט לאחד, היו מבני משפחתו.

רבי נפתלי נולד בסביבות שנת ת"מ בפוזנא, לאביו הגאון רבי יצחק הכהן. רבי נפתלי היה איש מוכשר מאוד והיה לו ידע רב בעסקי הרפואה, כך ששימש כרב ורופא. מסופר שבשנת תע"ט, כששהה באיסטנבול, נתבקש להביא מזור ורפואה לבנו של הווזיר הגדול של טורקיה והוא אכן הצליח בשליחותו ובעזר אלוהים ממעל רופא כל בשר נרפא בנו של הווזיר, ובתמורה הוענק לו התואר של 'חכם באשי' של מולדובה. אמנם עד היום לא נמצאו מסמכים המאשרים סיפור זה, ולכן יש הגורסים כי לא מן הנמנע שהסיפור הומצא על ידי בני משפחתו, כדי לתת תוקף לתביעתם לשמור תפקיד זה לבני משפחתם. רבי נפתלי עצמו נפטר בשנת תפ"ד ולא הספיק להיות חכם באשי בפועל.

לאחר פטירתו של רבי נפתלי הכהן הגיע בנו הגדול הגאון רבי ישעיהו הכהן ליאסי מעיר מגוריו איסטנבול, ואז התמנה כרב וממילא הוא היה הרב הראשון שמילא את הפונקציה של תואר ה'חכם באשי' במולדובה. אין פרטים על תאריכי לידתו ופטירתו.

לאחר פטירתו של רבי ישעיהו מילא את מקומו בנו רבי בצלאל ברבנות יאסי ובתפקידו ותואר ה'חכם באשי', אם כי ישנם המצטטים את נוסח מצבתו לפיו היה ר' ישעיהו רק אב בית הדין הרבני של יאסי בשנים תע"ט-תק"ג. על מצבתו נכתב שהיה אב בית דין ומורה הוראה. הוא נפטר בשנת תק"ג.

ממשיכו של רבי בצלאל היה בנו, הגאון רבי יצחק, שהיה כנראה ה'חכם באשי' הראשון שנהנה מכל סמכויות המשרה. הוא זכה לאשרור משרתו על ידי שליט נסיכות מולדובה בשנת תי"ח ופעם נוספת בשנת תכ"ט. רבי יצחק זכה להכרה בסמכותו כ'חכם באשי' גם על יהדות ואלאכיה, שם מינה כממלא מקומו את אחיו, רבי ישעיה. ואכן רבי ישעיה כיהן ברב ואב"ד בבוקרשט בתחילת שנת ת"כ, לאחר מכן נפטר בשנת תכ"ה ונקבר במקום.

לאחר פטירתו של רבי יצחק, בשנת תל"ז, היו שעוררו מדנים בדבר המשרה הרמה של ה'חכם באשי' העוברת בירושה בין משפחת הרבנים כהן, ואף נמצא יהודי אחר שחשק במשרה, מרדכי בן משה חיים שמו, הלה שילם מתת-יד מתאים [ב'קשיש' שוחד בלשון המקרא] לקסריה קונסטנטינ דאפונטה (Constantin Daponte), מי שהיה החרון הגדול [המכין] של השליט וכך הטא את לבבו של הקיסר, ובכך

אתם לא יכולים לפספס את ההבטחה הפלאית של בעל ההילולא משטפנשט

"אצלי פועלים ישועות בניקל"

הרשמו נעת, כרטיסים אחרונים

מצבות מספרות

מאוצ'היי יו"ר הרב אברהם יעקב סלמון שלי"א
ב' דבר'ת תשנ"ח

מצבת בנו רבי מנחם מענדל שמצאנו
באורה פלא בבית העלמין ביאס

חכמי
רומניה

הגאון רבי יום-טוב ליפא לנדא זצ"ל אב"ד גאלאץ, דוהקעטץ, איזמאיל נפטר כ"ה מר-חשון (כ' כסליו) תר"ל ומנו"כ באיזמאיל שבאוקראינה

לנדא, בראש תשובה שכתב לו.

בא בכתובים עם גדולי התורה

רבי יו"ט ליפא היה מפרסם כגדול וענק בתורה ואף בא בכתובים עם גדולי המורים בספרים כדלהלן: בשו"ת תועפת ראם (אהע"ז סימן ט - תר"ט), בשו"ת ברכי יוסף - (אהע"ז סימן סא, קה, מו, יו"ה, כה, לה, לו), בשו"ת שאילת שלום (ח"א סימן מא), בשו"ת שואל ומשיב (קמא ח"א סימן שיב, קמא ח"ג סימן רטו - ושם מוזכר הצדיק ר' ישעיהו שור), יצויין כי בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה א' ח"ג סימן קלו) כותב את הדברים כדלקמן: ישאו הרים שלום לכבוד הרב הה"ג המפורסם וכו' מ' יו"ט ליפא לנדא נ"י אבד"ק סמאילוב (איזמאעיל 2) והגלילות מכתבו מגלה עפה הגיעני היום והנה אם כי הב"ד הביאה הרבה מכתבים וגם כמעט גדר בעדי אשר לא אשיב למאלדווא וואלחייא...

*

שנים רבות כיהן כאב"ד גאלאץ, וכאמור כך הוא מוזכר בספרו הגדול של אביו, ובספרי השו"ת של גדולי דורו, בשנת תרכ"ד לערך עלה על כסא הרבנות באיזמאיל (בסרביה) [במאמר המוסגר: העיר איזמאיל נבחרה

התקשרותו להרה"ק מלעווא ורבינו משפנשט

לאחר הסתלקותו של מרן הסבא קדישא מרוז'ין זי"ע ביום ג' מר-חשון תרי"א התקשר רבי יום טוב ליפא רבה של גאלאץ לצאצאי מרן הסב"ק זי"ע: מרן הרה"ק רבי דוב בער מלעווא זי"ע ומרן הרה"ק רבי מנחם נחום משפנשט זי"ע והרה"ק רבי יצחק מבוהוש שקבעו מקומם ונשתקעו ברומניה.

רב גדול בתורה

רבי יו"ט ליפא נודע ונפרסם כתלמיד חכם עצום, והיה לאחד מגדולי הרבנים ברומניה בדורו. שמו הטוב הלך לפניו כגדול בתורה וביראה, ובכל המקומות בהם כיהן כרב ואב"ד, הרבה פעלים למען העמדת הדת על תילה.

אביו הגה"ק רבי יוסף לנדא אב"ד ליטין ויאסי החשיבו והעריכו עד מאוד וכך כותב עליו בספרו: 'בני הרב הגאון החריף ובקי בחדרי תורה ויראת ה' היא אוצרו החסיד המפורסם' (יו"ד סי' כה) אלה הם תואריו המדודים ושקולים של אביו הגה"ק רבי יוסף

מימי נעורותו בהיכל מרן הסב"ק מרוז'ין זי"ע

הגאון רבי יום-טוב ליפא לנדא נולד לאביו הגאון החסיד המפורסם רבי יוסף לנדא רבה של יאסי ומבני היכלא של מרן הסבא קדישא מרוז'ין זי"ע, בעל מחבר ספר 'ברכת יוסף'.

זכה רבי יום-טוב ליפא בימי נעוריו להצטרף לאביו הגדול בעת בקוריו בהיכלו הקדוש של מרן הסב"ק מרוז'ין.

וכך בעודו בצעירותו ביקר כמה פעמים עם אביו בהיכלו של כ"ק מרן הסב"ק מרוז'ין ואת אחד מביקוריו הוא מוזכר בהקדמתו לספרו של אביו הגר"י לנדא זצ"ל, וז"ל: 'ונהירגא מימי חורפי שהייתי באותו מעמד בק' רוז'ין עת דברת אדמו"ר הרב הקדוש דשם אור ישראל זי"ע עם אאמו"ר בדין בצלים שנחתכו בסכין חולבת וכו' (עיי"ש).

באר בשדה - שטפנשט

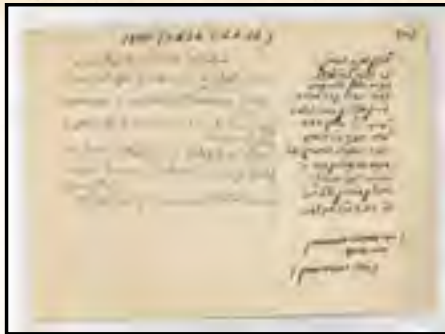
מצבת הרה"ק רבי יוסף לנדא בבית העלמין ביאס
כאשר משמאל ניתן להבחין בשברי המצבה של
רבי מנחם מנדל שמצאנו באורה פלאי

אפילו בתחילת המאה ה-19 היו חדרים בעיר. תנועת ההשכלה הגיעה לאיסמעיל לאחר 1866 כאשר קבוצת מורים הגיעה לעיר. בראשו עמד עקיבא כהנא מברודי. הוא הקים בית ספר פרטי לילדים שבו יכלו ללמוד מקצועות חילוניים ובעיקר רומנית. (המגיד 19.05.1869) עקיבא כהנא ייסד גם בית ספר לבנים. כל ההוצאות כוסו בהכנסה ממס הבשר. עם זאת, החרדים והמורים בחדר התנגדו במנהל לחינוך חילוני זה. הם התעברו עם ראש העיר כדי לסגור את בית הספר. הם לא חששו להשתמש באלימות נגד המורים המודרניים ובתי הספר החילוניים. ראש העיר הסכים לדרישותיהם והרחיק את הילדים היהודים מבתי הספר הללו. הוא העביר אותם לבתי ספר נוצריים. כומר לימד אותם את השפה הרומנית ואת הדת הנוצרית. עקיבא כהנא התאכזב וזנח את חלומותיו על חינוך חילוני. הוא עזב את איסמעיל.

גם מאוחר יותר המשיכו החרדים להחרים את בתי הספר המודרניים. רבי יום טוב ליפא לנדא, בנו של ר' יוסף לנדא, רבה הראשי של יאסי, היה הרב הראשי באיסמעיל. הוא השפיע על החרדים ועל קנאים אחרים לצרף את בית הספר שהקימו המורים הנאורים מברודי. הם הרשו את כל מה שמצאו בפנים. קרב זה גרם לקרע בקהילה. הקהילה חולקה לשתי קבוצות ולקבוצה הנאורה מונה רב. הקרב נמשך גם לאחר חילופי המשטר בשנת 1878. שנה לאחר מכן, לאחר הוקעה של אחד המורים הדתיים, נסגרו כמה חדרים. הממשלה הגבירה את הפיקוח על שאר החדרים ועל התלמידים. השבר גרם לסגירת בתי הספר המודרניים.

בשנת 1878 נוסד תלמוד תורה. זה היה ביוזמתם של כמה מחברי הקהילה. בינואר 1873 היו למעלה מ-100 חברי הארגון שניהלו את בית הספר. בתלמוד תורה זה היו 35 תלמידים מבתי עניים. הם קיבלו גם בגדים ונעליים. תכנית הלימודים כללה עברית ורומנית.

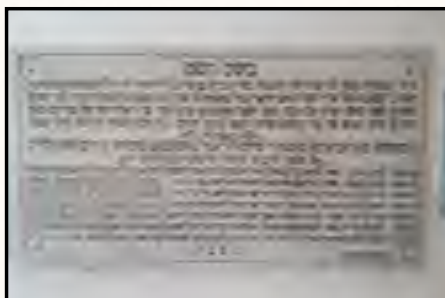
לפי דו"ח רשמי לשנת 1884 של שלטונות מחוז קייסנברג היו 17 הדרים באיסמעיל והסביבה. התלמוד תורה המשיך להתפתח בשנים שלאחר מכן. בשנת 1887 היו 100 תלמידים בגילאי 7-12. הם הגיעו גם מבתי עניים. שנה לאחר מכן בית הספר נסגר על ידי הרשויות שטענו שאין היתר. השלטונות פתחו חטיבת ביניים ציבורית. בשנת 1883 היו בה 23 תלמידים יהודים. הם ייצגו 20% מכלל אוכלוסיית בתי הספר. בשנת 1900 היו באיסמעיל שני בתי ספר פרטיים. בית ספר אחד היה לבנות והשני לבנים, נוהל על ידי הרב ויזין. רק 25 תלמידים שילמו שכר לימוד מלא....

דף מתוך פנקס מצבות רומניה - יאסי,
כיתוב מצבת רבי מנחם מנדל לנדא

מראה כללי בית העלמין באיסמעיל

לוח זכרון לגאון וחכמי יאסי הנמצא בתוככי האהל
של שטפנשט בבית העלמין, בטור השני החמישי
מלמטה מוזכר שמו של רבי מנחם מנדל לנדא

חתנו היה הג"ר משה לאהר אב"ד סייען הסמוכה לגאלאץ המוזכר לשבח בספרי השו"ת של גדולי דורו, והוא היה בן הג"ר משולם לאהר אב"ד סאניוואץ המוזכר בשו"ת ברכת יוסף (חלק אבה"ע סימן ע' ובסוף סימן עא שם).

במאמר באחד מכתבי העת מדווח על קורות העיירה איזמעיל, ובתוך המאמר מוזכרת פעילותו של הגאון רבי יום טוב ליפא באיסמעיל:

"...רק בשנת 1826 הוקמה קהילה מאורגנת המקובלת על השלטונות ובעלת מעמד משפטי. עם זאת, מוסדות קהילתיים כמו ארגוני צדקה, בריאות וחינוך היו קיימים לפני אותה שנה. בשנת 1825, כאשר החלה האוכלוסייה היהודית לגדול, נבנה באיסמעיל בית כנסת. קראו לו בית הכנסת הגדול. ב-1826 נבנה לצידה מכון למידה.

על ידי הרה"ק רבי יצחק מבוהוש זי"ע למקום מגוריו לאחר התפרדות החבילה ובני גזע הקודש של מרן הסב"ק נתפרדו למקום מושבותיהם, אולם כעבור תקופה קצרה עזב את איזמאיל לאחר חזון לילה שמימי בו צפה שהרוסיים כובשים את איזמאיל, ובהיותו נצר למשפחת פרידמאן חשש ממאסר ועזב במהרה את איזמאיל.

בימי כהונתו של רבי יום טוב ליפא באיסמעיל, נתגלה כוחו הגדול בעמידתו האיתנה על משמר התורה והיהדות מפני רוח הפרצים של המשכילים, אשר החלו לרסם באמונת אומן וקיום יסודות הדת, וכה מתארו רבה האחרון של איזמאיל הרב ישעיה רייכר במאמרו לתולדות עירו שפירסם בשנתון 'סיני' שי"ל בבוקרשט וז"ל: 'בימי רבי יו"ט ליפא פתחו המשכילים בית ספר ללימוד קודש וחול ביחד ללא הסכמת הרב.

והנה מאז ומתמיד היו דבריו של רבי יו"ט ליפא נאמרים ברגש רב, בדרשותיו ביומא דפגרא, היה בוכה ומדבר מדבר ובוכה, עד שאפילו אבן היתה נמוחה, פתח רבי יו"ט ליפא את ארון הקודש והחל זועק ומתריע בקול בכי קורע לבבות על חורבן הדת ע"י המשכילים בתארו את גודל חילול הקודש והמקדש, שריפת התורה, העמדת צלם בהיכל שחיטת ילידי ישראל, והגלות בתוך גלות, וכו' וכו' ורבנות הבכיה בבית המדרש 'אפילו האבנים בכו', אחר הדרשה התנפלה קבוצה מהשומעים על בית הספר החדש ושברו ומגרו את כל אשר בתוכו, המשכילים לא טמנו ידם בצלחת, ומסרו את החרדים לפלילים, והגבאים דביהמ"ד הוכרחו למשכן את מנורת הכסף ותכשיטי הספרי תורה כדי לפדותם. מאז התנכלו המשכילים אליו בכל הזדמנות אלו תמיד היתה ידו של רבי יו"ט ליפא על העליונה.

ואכן בגדלותו בתורה ועוז חכמתו ויראתו ועמידתו האיתנה על משמר התורה והיהדות העלה את רמה וקרנה של הקהילה לשם ולתפארת, אך לדאבון לבם לא האריך ימים בכהונה זו ובכ' כסלו תר"ל שבק חל"ח ומנו"כ בביה"ח באיסמעיל.

למען אשר יצוה את בניו

מבניו נתפרסם בנו הגאון רבי מנחם מנדל שהיה חתן בתו של הגה"ק רבי ישעיה שור מיאס (אשת הרה"ק ר' ברוך נכד רבי מרדכי מקרמניץ. היה אבן יקרה בעיר יאסי נפטר בט"ז באב תרכ"ו, ושם מנו"כ, בסיור שערנו בבית העלמין גילנו מצבת אבן הפוכה מצד שמאל לקברו של רבי יוסף לנדא זצ"ל, במאמצים מרובים הצלחנו להפוך את המצבות ולקרוא את הכתוב בהם, ואז התגלה לפנינו שזו מצבת קברו של רבי מנחם מנדל שנסתלק י"ב שנים לאחר הסתלקות קנינו הגדול רבי יוסף לנדא (כ"ד חשוון תר"ד), מקריאת מצבתו הצלחנו להציל לדורות את שורות הנהיג והמספד שקשרו עליו בני עירו על לכתו בט"ז עת (בהערות אנב, על מצבתו נכתב כי שם אביו אליעזר ליפא בעוד אנו יודעים כי נקרא יו"ט ליפא), לאחר שקראנו את שמו ותוארו ויחוסו הרם נכנסנו לאהל של הרה"ק משטפנשט ולפתע האיר לפנינו שלט הצדיקים לזכרון צדיקי וגאוני יאסי בטור השני החמישי מהסוף ובצמוד ממש לשמו של הרה"ק משטפנשט נכתב: 'הרב הגאון ר' מענדל ב"ר אליעזר ליפא נפטר ט"ז אב תרכ"ו', רק עתה הבנו במי המדובר.

על מצבתו נחקקו השורות הבאות:

אבן מקיר תזעק

מר נצעק, חדל מנחם

עניים חונן, דלים מרחם

נטע נעים, פריז לברכה

דיין מצויין בד"ת והלכה

ידיד כל הולך תמים

לשוב יזכר כל הימים

הרב המופלג האברך מו'

מנחם מענדל בן הרב ר'

אליעזר ליפא מנאלאץ בן

הגאון מליטין זצ"ל נפ'

ט"ז אב תרכ"ו, ת.נ.צ.ב.ה.

ממריאים לחוויה רוחנית בלתי נשכחת

סאטורה

רומניה <יאס> מולדובה <ראשקוב

אל ציונו הקדוש של מחולל הפלאות

הצדיק הראשון משטפנשט זיעוכי"א

ימי מסע מרגשים וסוחפים על ציוני קדשם של גדולי וצדיקי הדורות
השתטחות מרכזית ביום ההילולא י"ד כסליו תשפ"ג
ותפילה ראשונה בקברי הצדיקים שנחשפו לאחרונה במולדובה

אצלי
פועלים
ישועות
בניקל

הצדיק הבטיח!

משמח הלבבות הרב

**שמעון
פרץ**

המשפיע הרב

**מנחם
וייס**
שליט"א

רב קהל שטפנשט

הרה"ג **אברהם יעקב
סלמון**
שליט"א

עמוד התפילה

הגה"צ ר' **נתן
לנדמן**
שליט"א ראב"ד חולון

בהשתתפות

המחירים עד לר"ח כסליו תשפ"ג לאחר התאריך הגיל המחיר יהיה כפוף למועצות הכרטיסים.

6190303@gmail.com

לפרטים והרשמה

פרוספקט מפורט ישלח לכל דורש

03-579-03-03

BIGFLIGHT

מסע רומניה – מולדובה

לגעת בהסטוריה

לפסוע בשבילי הישועה באותם הדרכים שנהרו אלפים, ונושעו.

לרגל הילולת מחולל הפלאות הצדיק הראשון משטפאנשט

י"ד כסליו תשפ"ג

6190303@gmail.com

לפרטים והרשמה

פרוספקט מפורט ישלח לכל דורש

03-519-03-03

BIGFLIGHT

